

Nüfusları 2000'in Altına İndiği için Belediye Teşkilatları Kaldırılan Yerleşmeler Üzerine Coğrafi Bir Analiz

A Geographical analysis of the settlements municipalities of which have been abolished due to the population with less than 2000

Autoritas, non veritas facit legem.

Yasayı yapan otoritedir, hakikat değil.

(Thomas Hobbes, Leviathan, Bölüm 26/1651).

Nurettin Özgen^{1*}

¹Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü, Ankara

Öz: Bu çalışmada, nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediye teşkilatları kaldırılan yerleşmelerin mahalle veya köye dönüştürülmesinin idari coğrafya bakımından analizi yapılmış ve bu yasal düzenlemelerin yerleşmeler üzerinde ne tür etkileri olacağı farklı yaklaşımlarla tartışılmıştır. TÜİK (2010) verilerine göre, belediye teşkilatı lağvedilen 966 beldenin nüfus kategorileri il ve coğrafi bölgeler düzeyinde dağılımları belirlenmiş olup ayrıca İBBS Düzey I ve Düzey II bölgelerine göre de dağılımları ele alınmıştır. 6360 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, belediye teşkilatları kaldırılan yerleşim ünitelerinin sosyoekonomik yapılarının belediyesizlikten nasıl etkileneceği, ilgili yasal düzenleme metninin içerik analizi yapılarak değerlendirilmiş, anlamlı ve geçerli çıkarımlarda bulunulmuştur. Çalışmanın bir sonraki bölümünde ise mevcut yasal değişikliklerin neden olacağı sonuçlar karşılaştırmalı analiz yaklaşımı ile değerlendirilmiş ve belediye teşkilatları lağvedilen yerleşmelerin, yörenin sosyoekonomik ve demografik yapısına olumlu sonuçlarının yanı sıra bazı olumsuz sonuç ve sosyopolitik kaygılara da neden olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak araştırmada söz konusu yasal düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle birlikte bu yerleşim birimlerinde meydana gelmesi muhtemel sosyal ve politik gelişmeler tartışmaya açılmış ve herhangi bir yerleşim biriminde belediye teşkilatının kurulması için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Belediye, belde, belediye örgütlü yerleşme, idari coğrafya

Abstract: In this study, results of removing municipal organizations in residential areas with population under 2,000 and of changing their status to village or district were analyzed in terms of administrative geography and potential effects of these legal regulations were discussed in accordance with different approaches. According to TSI data (2010) population categories of 966 residential areas, whose municipal organizations were repealed, were analyzed by provinces and geographical regions and their distribution by NUTS Level I and Level II was examined, as well. Potential effects of removing municipal organizations in residential areas with population less than 2,000 on social and economical structure of those areas following effectiveness of law numbered 6360 were examined in parallel with content analysis of text of relevant law. Significant and valid extrapolations were made upon data in hand. As the second step of study possible results of these legal changes were evaluated in comparative analysis approach. As result, it was detected that removing municipal organizations will create some negative results and social and political problems in addition to some other positive effects on social-

* İletişim yazarı: N. Özgen, e-posta: nozgen@mail.com

economical and demographical structure of such areas. In conclusion potential social and political results to arise in parallel with effectiveness of aforementioned legal regulation were opened to discussion and some criteria for establishment of municipal organization in any residential area were suggested.

Keywords: Municipality, town, residential area with municipal organization, administrative geography

1.Giriş

Belediyeler, kasaba ve şehirlerin gelişimini planlayan, gerekli mühendislik, mimari ve çevresel düzenlemeleri yapan ve denetleyen, bu yerleşim birimlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan gelişmelerini sağlamak için çeşitli organizasyonlar yürüten, temizlik, ulaşım alt ve üst yapı gibi birçok kamusal hizmeti gerçekleştiren ve böylelikle temsil ettikleri yerleşmelerin tanınmalarına ve bir kimlik kazanmalarına öncülük eden önemli idari teşkilatlardır.

Günümüz belediye teşkilatına benzer ilk yönetim organının kurulma çalışmaları Tanzimat döneminde, özellikle 1854-1856 Kırım Savaşı sırasında ortaya çıkmış, Fransız komün idarelerinden örnek alınarak 1855 yılında İstanbul'da ilk defa belediye kuruluşu denemesine girişilmiştir. İki yıl sonra yürürlüğe konulan belediye nizamnamesi (tüzüğü) ile İstanbul'da semt semt belediye dairelerinin kurulması öngörülmüştür. Önce azınlıkların çoğunlukta bulunduğu Beyoğlu ve Galata semtinde kurulması ve sırasıyla diğer semtlere de yaygınlaştırılması kabul edilmiş (1858) ve 1869 yılında devlet şurasınca hazırlanan Dersaadet (eskiden İstanbul'a verilen isim) İdaresi Belediye Nizamnamesi ile belediye teşkilatının bütün İstanbul'a yayılması kararlaştırılmıştır. 1868'de taşrada da belediye kurulması için yasal düzenleme yapılmıştır. 1876'da Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, 1877'de Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayet Belediye Kanunu kabul edilmiştir. Daha sonra, 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı kanun ile Cumhuriyet devri belediyeciliğinin temeli atılmıştır. Nüfus miktarına bakılmaksızın ilçe ve il merkezlerinin tamamında ve nüfusu 2.000 binden fazla olan diğer yerleşim birimlerinde de belediye teşkilatının kurulması kararı alınmıştır (Rehber Ansiklopedisi, 2013). Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde, özellikle ülke ekonomisinin ve sosyokültürel gelişiminin, modern bir kimlik kazanması için nüfusu 2.000 ve üstü olan yerleşim birimlerine belediye teşkilatının kurulması için yasal düzenleme yapılmış ve böylece 2.000 nüfus kriterini sağlayan yerleşim birimlerinde belediye teşkilatının kurulmasıyla kentli nüfus artarak devam etmiştir. Bu değişimlerle birlikte modern yapılaşma ve kentleşme kültürü de gelişim göstermeye devam etmiştir.

Cumhuriyet öncesinde (29 Ekim 1923), ülkemizin bugünkü sınırları içerisinde 391 belediye örgütlü yerleşme bulunmaktaydı (Yaşayan, 1987, akt: Özçağlar, 1997:35). Bu sayı ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında 460'a, ikinci nüfus sayımının yapıldığı 1935 yılında ise 518'e yükselmiştir. Belediye örgütü olan bu yerleşmelerin 57'si il merkezi, 346'sı ilçe merkezi ve 115'i ise belde statüsünde idi. Bu belediye örgütlü yerleşmeler içerisinde, nüfusu 2.000'den az olan yerleşmelerin sayısı ise 123 olarak kaydedilmiştir (Özçağlar, 1997). Seksen yıl öncesiyile (1935) kıyaslandığında, belediye örgütlü yerleşmelerin sayısı, günümüzde yaklaşık altı kat artmıştır (ADNKS, 2012). Bu yerleşmelerin 1977'si belde, 749'u ilçe merkezi, 51'i il merkezi, 144'ü Büyükşehir merkez ilçe ve 30'u ise büyükşehir belediye teşkilatı olmak üzere, toplam 2950 belediye teşkilatı bulunmaktadır.

Nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediye teşkilatı kaldırılan yerleşim birimleri, bağlı buldukları ilin belediye teşkilatına göre (büyükşehir/anakent ve kent belediyeleri) mahalle veya köy statüsüne dönüştürülerek yeniden yapılandırıldı. Bilindiği gibi, bir yerleşim biriminde belediye teşkilatının kurulması için gerekli görülen "2000 nüfus koşulu" seksen yılı aşkın bir geçmişe dayanan ve 1580 sayılı yasaya dayalı bir düzenlemedir. Fakat önemli olan bir ayrıntı, vardır ki, bu yasanın yürürlüğe girdiği dönemde (1930), Türkiye nüfusu 16 milyon civarındaydı (1927 nüfus sayım sonuçlarına göre Türkiye nüfusu: 13,6 milyon; 1935 yılı nüfus sayımına göre ise: 16,1 milyon).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, ülke nüfusunun büyük bir bölümünün kırsal alanlarda yer alması, kent nüfusunun ise düşük oranlarda olması, bu yasanın geçerliliğini anlaşılır kılmaktadır. Çünkü 1930'larda Türkiye nüfusunun %15'i kent ve kasabalarda yaşarken (Tunçdilek, 1986:79), bu oran bugün yaklaşık beş kat artmış ve 2012 yılı itibariyle Türkiye nüfusu 76 milyonu, kentli nüfus oranı ise

%75'i aşmıştır. Dolayısıyla 1930 yılına kıyasla günümüzde hem Türkiye nüfusu hem de kentli nüfus yaklaşık beş kat artmıştır. Bu süre içerisinde, Türkiye'nin hem demografik hem de sosyal ve ekonomik yapısındaki gelişmeler düşünüldüğünde, 1930 yılına ait belediyeler kanununda bazı temel değişikliklerin gerçekleştirilmesi ve özellikle nüfus ve gelişmişlik düzeyine göre yeni düzenlemelerin yapılması gerekli görülmüştür. Böylece 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı yasa ile herhangi bir yerleşim biriminde belediye teşkilatının kurulması için, 5.000 ve üzeri nüfus koşulu getirilmiştir (Belediye Kanunu, 2005). Bu düzenleme aynı zamanda yerel yönetimler reformunu ve buna bağlı olarak da nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin kapatılması sürecini de beraberinde getirmiştir.

Nüfusları 2.000'in altına düştüğü için, 6360 sayılı yasal düzenlemeyle kapatılan belediye teşkilatları için hükümetin sunduğu temel iki gerekçeden birincisi, bu belediye teşkilatlarının yeterli hizmet sunamadıkları, ikincisi ise merkezi yönetime mali yük olduklarıdır. Çünkü belediyelerin en önemli gelir kalemleri nüfuslarına göre merkezi idareden (Genel Bütçe Vergi Gelirleri) aldıkları paydır. Örneğin 2007 yılında merkezi yönetim, belediyelere kişi başına 130 TL ödeme yapmıştır. Nüfusu 2.000'in altında olan belediyelerde bu pay belediye başkanının maaşı ve çalışan personelin maaşını bile karşılayamamaktadır. Bu durum, nüfusu az olan belediyeleri hizmet yapamaz hale getirmektedir. Ayrıca bu belediyeler fiiliyatta hemşerilerine belediyeçilik hizmeti verememenin ötesinde personel giderlerini dahi ödeyememektedirler. İstisnaları olmakla birlikte daha çok siyasi nedenlerle kurulmuş 2.000'den az nüfuslu belde belediyelerinin kapatılması yasal zorunluluk olarak görülmüştür (Kaya, 2008: 72). Fakat nüfusu 2000'in altına düştüğü için 966 belediye örgütlü köy yerleşim ünitesinin belediye teşkilatı kaldırılırken, buna karşın, nüfusu 2000'in altında olduğu halde ilçe merkezi olarak faaliyet gösteren ve belediye teşkilatı bulunan 59 yerleşim biriminin varlığı, idari yapılanma alanındaki çelişkiyi ifade etmek açısından son derece önemlidir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, nüfusları 2.000'in altına düştüğü için belediye teşkilatları kaldırılan yerleşim birimlerinin bağlı oldukları ilin statüsüne göre köy veya mahalleye dönüştürülmesinin doğuracağı etki ve sonuçları analiz etmektir. Bu bağlamda, öncelikle bu yerleşmelerin Türkiye'deki coğrafi bölge ve İBBS'ye (*İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması*) göre dağılımları incelenmiş ve zamanla bu beldelerin nüfuslarında meydana gelen azalmaların nedenleri incelenmiştir. Ayrıca herhangi bir yerleşim biriminde belediye teşkilatının kurulduğu dönemde, o yerleşim biriminde ikamet eden "nüfusun en az 2.000 olması gerekir" koşulunun sorgulanması ve belediye teşkilatının kurulması için nüfus kıstasının yeterli olup olmadığı ve başka ne tür kıstasların bu idari yapılanmada yer alması gerektiği de tartışılmıştır.

Araştırmada, nüfusu 2000'in altına düşen belediye örgütlü köy yerleşim ünitelerindeki belediye faaliyetlerinin yürütülmesinde ne tür sorunlarla karşılaşıldığı ve kapatılmalarına neden olan gerekçeleri açıklamak da araştırmanın amaçları arasındadır. Ayrıca bu belediyelerin, tarihsel yapı ve mekânsal etkilerinin, sürdürülebilirlik kapsamında ne tür yansımalar doğuracağını hem doğal ortamın, hem de sosyopolitik gelişmelerin ilgi ve yaklaşımlarının olumlu- olumsuz veya diğer olası sonuçlarını açıklamak ve çeşitli önerilerde bulunmak, bu çalışmanın temel amaçları arasındadır.

1.2. Problem

Belediyelerin kuruluş felsefesi, belirli bir idari alandaki nüfusun çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik gereksinimlerini ve organizasyonları yönetmektir. Bir yerleşim biriminde belediye teşkilatının kurulması için, belirli bir nüfusa sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda; Türkiye'deki belediye teşkilatı yasası ve buna yönelik yeni düzenlemeler üzerinden, şu sorulara cevap aranmıştır:

❖ Nüfusu 2000'in altına düşen belediye örgütlü yerleşim ünitelerinin Türkiye genelindeki coğrafi ve İBBS/NUTS bölgelerine göre dağılımları nedir? Bu dağılımda etkili olan faktörler nelerdir?

❖ Nüfusları 2000'in altına düştüğü için kapatılan ve büyükşehir belediyelerinin hizmet alanı haline getirilen 30 ildeki belde belediyelerinin mahalleye, diğer il sınırları dâhilinde yer alan belde belediyelerinin ise, köy statüsüne dönüştürülmesi ne tür sonuçlar doğuracaktır?

❖ Nüfusu 2.000'in altına düşen bu yerleşim ünitelerinde nüfus neden azalmış ve bir yerleşim ünitesinde belediye teşkilatının kurulması için temel ölçütler neler olmalıdır?

1.3. Kavramsal Çerçeve

Belediye, şehre ait yerel yönetim organını ifade eden bir sözcük olup şehir, memleket, ülke, yöre, diyar anlamına gelen ve Arapçada "*beled*" veya "*belde*" sözcüklerinden türetilmiştir. Belde sözcüğü, aynı zamanda genellikle tüm belediye teşkilatlı yerleşmeleri de kapsamaktadır. Mülki idare bölünüşü içinde il merkezi, ilçe merkezi görevi almamış belediye örgütlü kentsel yerleşmelere yerel yönetimle ilgili bir idari statü kazandırılarak *belde* unvanı verilmiştir (Özçağlar, 2005:13). Belediyeler, buldukları yerleşmelerin idari statülerine göre büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyesi şeklinde adlandırılmaktadır. Bunlardan büyükşehir belediyeleri 3030 sayılı kanunla; il, ilçe ve belde belediyeleri ise, 1580 sayılı belediye kanunuyla düzenlenmektedir.

Belediyelerin görev ve sorumluluklarını daha ayrıntılı bir şekilde ifade etmek gerekirse; yerleşmelerin; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini kapsamaktadır. Ayrıca, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar (Resmi Gazete: 5393 sayılı ve 13.07.2005 tarihli yasa, sayı: 25874).

Bünyesinde belediye örgütü bulunan yerleşmeler, üstlendikleri idari görev ve aldıkları unvanlara göre *il merkezleri*, *ilçe merkezleri*, *il ve ilçe merkezi durumunda olmayanlar (=Beldeler)* olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Özçağlar, 1997:18):

İl merkezleri, bünyelerinde kurulan belediye örgütü türlerine göre *büyükşehir belediyesine sahip olan il merkezleri* ve *diğer il merkezleri* olmak üzere iki ayrı gruba ayrılan yerleşim birimleridir. Bunlardan birincisi, semtleşme özelliği kazanmış olan ve bünyelerinde "*büyükşehir belediyesi*" örgütü ile "*semt ilçeleri belediyeleri*" veya "*alt kademe belediyeleri*" bulunan il merkezleridir. 1982 Anayasası'nın 127. maddesinin 3. fıkrasındaki "*Büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir*" hükmüne dayanılarak 1984 yılında yürürlüğe giren 3030 sayılı kanunla, belediye sınırları içerisindeki semtleşme özelliği gösteren il merkezlerinde ayrı ayrı belediye örgütleri kurulmuş, öteden beri mevcut olan eski il merkezi belediyeleri ise bunları kapsayan *büyükşehir* veya *anakent belediyeleri* statüsüne kavuşturulmuşlardır. Aralık- 2012'de Resmi gazetede yayınlanarak, *-bu tarihten sonra yapılacak ilk yerel seçimlerle birlikte yürürlüğe girecek olan yasaya göre-* kabul edilen ve büyükşehir belediyesi örgütlü il merkezleri sayısı 16'dan 30'a (Şekil 1) ve bu il merkezlerindeki merkez ilçe sayısı ise 77'den, 144'e çıkarılmıştır.

Şekil 1. Mülki idari alanları tümüyle büyükşehir belediyelerinin hizmet alanı haline getirilen illerin dağılımı.

İlçe merkezleri, bir ilçe idari alanında, merkez bucağı içerisinde yer alan ve ilçenin yönetimiyle görevlendirilmiş yerleşmelerden oluşmaktadır. Türkiye'nin idari bölünmesinde illeri oluşturan birinci derecedeki idari alanlara ilçe denilmektedir. Türkiye'deki ilçe merkezi sayısı (ADNKS, 2010), 749 olarak belirtilmiştir. Bu ilçe merkezleri içinde nüfusu 215.000'i aşan yerleşim üniteleri (Tekirdağ/Çorlu) olduğu gibi, nüfusu sadece birkaç yüz kişiden oluşan ilçe merkezleri (Kırklareli/Kofçaz: 672) de mevcuttur. Bu paradoksal durum, belediye teşkilatının kuruluş gerekçesi ve kurumsal idari yapılanması konusunda birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir.

Beldeler; mülki idare bölünüşü içerisinde il merkezliği ve ilçe merkezliği görevi almamış olan, fakat bünyesinde belediye örgütü bulunan yerleşmeler olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, il ve ilçe merkezliği görevi olmayan, belediye örgütlü köy, kasaba ve şehir yerleşmelerini (*belediye örgütlü bucak merkezleri dâhil*) kapsayan bir idari terim haline dönüştürülmüştür. ADNKS (2010) verilerine göre Türkiye'de 1977 belde bulunmaktadır.

1.4. Materyal ve Yöntem

Araştırmadaki temel veriler; yerel yönetimlerle (belediyelerle) ilgili mevcut yasalar ve resmi gazetede yayınlanarak kabul edilen ve gelecek ilk yerel seçimlerden (2014) sonra yürürlüğe girecek olan yeni yasal düzenlemelerin yanı sıra, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve ilgili literatürden oluşmaktadır. TÜİK'ten alınan verilere göre, nüfusu 2.000'in altında olan belediye örgütlü köy yerleşim ünitelerinin, İBBS (İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması) ve coğrafi bölgelere göre dağılımları belirlenmiş, bölge ve bölüm düzeyindeki dağılımları tablolaştırılmış ve araştırmadaki haritaların hazırlanmasında Arc-GIS programından yararlanılmıştır. Araştırmada, içerik analizi ve karşılaştırmalı yaklaşım olmak üzere iki yöntem (karma) kullanılmıştır. Böylece, araştırma konusuyla ilgili olarak elde edilen veriler, içerik bakımından analiz edilmiş, eski ve yeni yasal düzenlemeler karşılaştırılmış ve bu analizlere yönelik çeşitli çıkarım ve öngörülerde bulunulmuştur.

2. Nüfusları 2000'in altına indiği için belediye teşkilatı kaldırılan yerleşmeler için ileri sürülen gerekçeler

Belediye teşkilatının kurulması için, 2.000 nüfus eşiğini uygun ve yeterli bulanlar olduğu gibi, bu nüfus eşiğinin, belediye teşkilatının kurulması için yeterli olmadığını/olamayacağını ileri süren görüşler de (örneğin siyasi parti temsilcileri ve çeşitli STK'nın verdikleri demeçler vs) vardır. Bu ikinci görüşü ifade edenlere göre, nüfus eşiğinin yanı sıra, yerleşim biriminin lokasyon olarak

gelişmeye uygun olup olmadığı, yörenin üretim potansiyelinin yanı sıra, tarihi ve sahip olduğu turistik zenginlikler de belediyenin kurulması için gerekli ön koşullar olarak düşünülmelidir. Daha da önemlisi, tarihi ve turistik mekan(lar)a sahip beldelerde nüfusun 2000'in altına düşmesi durumunda bu beldelerin lağvedilerek köy veya mahalle statüsüne dönüştürülmesi yörenin sosyoekonomik gelişimine olumsuz yansımaları olacaktır. Ayrıca belediye teşkilatının kurulması için sadece nüfus eşliğinin temel alınması da (daha önce 2000 olan bu eşik, 2005 yılından itibaren 5.000 olarak değiştirildi) uygun bir yaklaşım değildir. Çünkü, burada dikkat çekici olan temel unsur bu yönetsel uygulamaların, toplumsal boyutu olmayan, sadece iktisadi boyutuyla tartışılan ve bununla ilgili olarak getirilen bir yaptırım gibi ortaya çıkmaktadır. Aksine yerel toplum ve yerel siyasetin yer almaması önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Dolayısıyla nüfusu 2000'in altında olan belediyeler gerçek anlamda etkinlik gösterecek bir çerçevede görülmemekte ve ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır (Alada, 2010).

Hükümetin, nüfusu 2.000'in altına düşen belde belediyelerini lağvetmesinin bir nedeni de yeterli hizmet ve üretim kapasitesine sahip olmamaları, daha da önemlisi, iktisadi olarak devlete olan maliyetlerinin her geçen gün artarak devam etmesi önemli bir etken olmuştur. Nüfusu 2000'in altında olan belde belediyeleri, yeterli düzeyde kamusal hizmet üretmedikleri gerekçesiyle, ilgili kanun maddesi değiştirilmiş ve idari olarak bağlı oldukları belediye sınırları içerisinde köy veya mahalle statüsüne dönüştürülmüşlerdir. Nitekim Alada'nın (2010) da ifade ettiği gibi, bu belediyeler, çoğunlukla dar kapasiteli, verimsiz ve üretim fonksiyonları sınırlı olduğundan borç yükleri fazla olan ve teknik-idari açıdan gelişkin olmadıkları için de hizmet sunumu konusunda da yeterli düzeye sahip olmadıkları görülmektedir¹.

Nüfusu 2000'in altında olan belde belediyelerinin lağvedilerek, söz konusu yerleşim birimlerinin statü olarak köy veya mahalleye dönüştürülmesi/düşürülmesi, ilk bakışta olumsuz bir algı uyandırır da, söz konusu belediyelerin, istenilen düzeyde kamu hizmetini yürütememeleri ve üretime yönelik herhangi bir katkı sağlayamamaları gibi gerekçelerden dolayı, bu düzenlemeler anlaşılabilir değişikliklerdir. Fakat kırsal nüfusun ihtiyacı olan belediye hizmetlerinin sunulması ve yöre nüfusunun temsil edileceği bir belediye teşkilatının kurulması için ileri sürülen 2000 "*nüfus eşiği*" koşulu ise, oldukça tartışmalıdır.

3. Batı Ülkelerindeki Belediye Teşkilatlarının Genel Nüfus Özellikleri

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkeleri incelendiğinde yerel yönetim birimlerinin ortalama nüfusunun 10-35 bin civarında olduğu görülmektedir. Kanada, ABD, İtalya, Almanya ve Norveç'te ortalama belediye nüfusu 5-10 bin; Finlandiya'da 10-15 bin; Belçika, Hollanda, Danimarka ve Avustralya'da 15-20 bin; İsveç ve Portekiz'de ise 30-35 bin civarındadır. Elbette, nüfusu 5 binin altında olan belediyelere sahip ülkeler de bulunmaktadır. İzlanda, Fransa, Yunanistan, İsviçre, Lüksemburg ve Avusturya bu ülkelere örnek olarak gösterilebilir (Özden, Zorlu, 2010: 40). Fakat temel sorun şu ki Türkiye'de, idari birimlere aktarılacak maddi ödeneğin karşılığı olarak gerekli hizmet ve üretimlerin elde edilememesidir. Bu olumsuzlukların giderilmesi için, nüfusu az olan belediyelerin kapatılması, birleştirilmesi uygulaması yerinde bir karar olarak algılanabilir. Batı ülkelerinde, Türkiye'den çok daha önce hayata geçirilmiştir. Belediyelerin gelirleri ise, örneğin Almanya'da; arazi aracı, ticaret ve emlak vergileri gibi kalemlerden oluşturmaktadır (Haschke, 2013).

Belediye nüfusu hakkında diğer ülkelerdeki yasal düzenlemeler incelendiğinde (Almanya, İspanya, Fransa, Hollanda, Belçika vd) nüfusu 1.000-5.000 arasında olan çok sayıda belediyenin bulunduğunu belirtmek gerekir (Ünüsün, 1996: 17-43). Fakat bu durum öncelikle, gelirleri giderlere etkin dağıtmada yapılması gereken, nüfus sınırının yükseltilmesinin ötesinde öncelikle "*belediye*" kurulmasındaki diğer şartlar ve idari işleyişlerle ilgili olmalıdır. Nitekim belediyeleşme süreci ve etkin belediye anlayışı konusunda yapılan çalışmalarda (Geray, 2002 ve Güler, 1992) bu durum çok iyi ifade edilmiştir. Bu bağlamda belediyelerin kurulmasında siyasi baskıların etkisi en aza indirilerek, 1580 sayılı belediye yasasının 7. maddesine göre ekonomik, coğrafi, sosyal ve mali yapıların önemi gerçekçi olarak belirlenmeli ve uygulanmalıdır. Ayrıca belediye teşkilatının kurulmasında taşıma

nüfusun önüne geçilmeli hatta nüfusu azalan yörelerde belediye idaresinin kaldırılması olarak dâhilinde olduğundan (Geray, 2002: 260), bu tür yaptırımlar gerekli durumlarda uygulanmalıdır.

Türkiye’de, belediye teşkilatlarıyla ilgili düzenlemelerde, son yıllarda büyük bir değişim yaşanmıştır. 2000 yılında, Türkiye’deki belediye sayısı 3.228 iken, 2009 yılı yerel seçimleri sonrasında (2010 yılında), Büyükşehir Yasası ve Belediye Yasası’nda yapılan değişikliklerle belediye sayısı 2.950’ye indirilmiştir. Yerel yönetimler yasasında yapılan son düzenlemeyle (Resmî Gazete, 2012; Sayı: 28489), 1.591 belediye (559’u büyükşehir dışında, 1032’si büyükşehirlerde bulunan) daha kapatılarak, belediye sayısı 1.359’a indirildi. Bu sayıya yeni kurulan ilçe belediyelerinin eklenmesiyle sayı 1.384 olmuştur. Bu durum son 10 yılda belediye sayısının yaklaşık %60 azaldığı anlamına gelmektedir. Belediye teşkilatlarının sayısal olarak azaltılması örneği gelişmiş ülkelerde de gerçekleştirilmiştir. Örneğin, İngiltere 1950’de 2.028 olan belediye sayısını 2005 itibarıyla 467’e indirmiştir. Benzer şekilde İsveç, Belçika, Bulgaristan ve Yunanistan’da belediye sayısı yüzde 80 oranında azaltılmıştır. Yine Almanya, Avusturya ve Hollanda, belediye sayılarında ciddi reform yapan ülkeler arasındadır (Kaya, 2008). Böylece Avrupa birliği ülkelerinde yerel yönetimlerin, genel devlet harcamalarının önemli bir bölümünü yönettikleri (Davey, 2011: 87) ve dolayısıyla, bu ülkelerde merkezi bir otorite yerine, adem-i merkeziyetçi bir yönetim anlayışının etkin olduğu görülmektedir. Nitekim dünya genelinde gelişmiş- gelişmekte olan ülkelerde, yerel yönetimlerin, merkezi yönetimlere göre çok daha başarılı hizmetler sundukları tespit edilmiştir (UNCDF, 2013). Dolayısıyla mevcut yapılanmalara ve ülke politikalarına göre, *yerinden yönetim* mekanizmasının, merkezi yönetim anlayışından çok daha başarılı olduğu görülmektedir.

4. Nüfusları 2000’in altına indiği için belediye teşkilatları kaldırılan yerleşmelerin bölgesel dağılımları

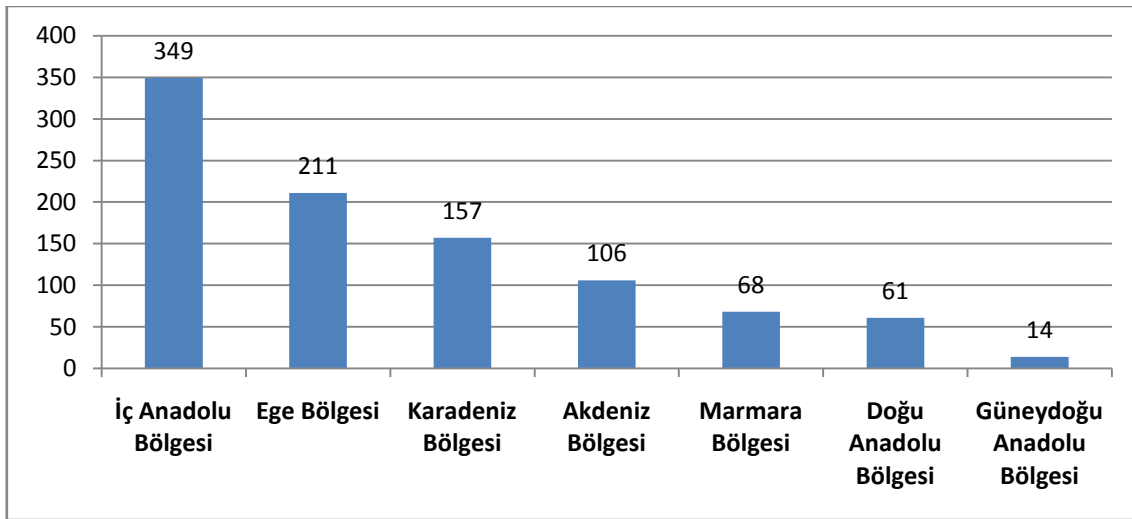
Türkiye’de nüfusu 2000’in altına indiği için belediye teşkilatları kaldırılarak köy ve mahalleyle dönüştürülen yerleşmelerin coğrafi bölgelere göre dağılımları incelendiğinde, ilk sırayı İç Anadolu (349) bölgesi almaktadır. Diğer coğrafi bölgeler ise sayısal çoğunluğa bağlı olarak, sırasıyla; Ege (211), Karadeniz (157), Akdeniz (106), Marmara (68), Doğu Anadolu (61) ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (14) şeklinde sıralanmaktadır (Çizelge 1, Şekil 2). Coğrafi bölge kategorisinde olduğu gibi, alt bölge (bölüm) kategorisinde de İç Anadolu Bölgesinin alt bölgeleri ilk sırayı almaktadır. İlk iki sırayı Orta Kızılırmak (170) ve Konya (134) alt bölgeleri/ bölümleri alırken, üçüncü sırayı Kıyı Ege (107) ve devamında ise İç Batı Anadolu (104), Orta Karadeniz (102), Antalya (68) ve Yukarı Fırat bölümü (45) şeklinde sıralanmaktadır. Bu durumun aksine, belde belediyelerinin sınırlı sayıda olduğu Yıldız (5), Yukarı Murat (4) ve Hakkâri alt bölgeleri (2) ile nüfusu 2000’in altında olan ve belediye örgütlü köy yerleşmelerinin bulunmadığı Van bölümü dikkat çekmektedir (Çizelge 1, Şekil 2, 3, 4).

Çizelge 1. Türkiye'deki beldelerin bölge, bölüm ve nüfus kategorilerine göre dağılımları.

	Beldelerin Nüfus Kategorileri >>>	500'den az	501- 750	751- 1000	1001- 1250	1251- 1500	1501- 1750	1751- 2000	TOPLAM
BÖLGE ADI	BÖLÜM ADI	Belde Sayısı	Belde Sayısı	Belde Sayısı	Belde Sayısı	Belde Sayısı	Belde Sayısı	Belde Sayısı	
AKDENİZ	Adana Böl.			1	6	8	11	12	38
	Antalya Böl.	1	5	15	6	11	16	14	68
KARADENİZ	Doğu Kara.	1	2	3	7	5	11	11	40
	Orta Kara.		10	10	18	19	20	25	102
	Batı Kara.			2	4	1	3	5	15
MARMARA	Çat.- Kocaeli				2		1	1	4
	Yıldız Böl.					2	1	2	5
	Ergene Böl.			1	3	4	4	5	17
	G. Marmara		2	1	5	8	13	13	42
EGE	Kıyı Ege Böl.		7	14	23	20	18	25	107
	İçbatı Anadolu		22	20	25	14	10	13	104
İÇ ANADOLU	Y. Kızılırmak		1	1	4	8	1	7	22
	O. Kızılırmak	12	27	23	28	32	21	27	170
	Konya Böl.	1	13	29	27	14	26	24	134
	Y. Sakarya	1	5	2	4	7	2	2	23
DOĞU ANADOLU	Erzurum- Kars			2	3	3	1	1	10
	Y. Murat Böl.						2	2	4
	Y. Fırat Böl.	1	1	6	7	9	10	11	45
	Van Böl.								
	Hakkâri Böl.					1		1	2
G. DOĞU ANADOLU	Dicle Böl.			1	1	2	2	3	9
	O. Fırat Böl.				1	2		2	5
TOPLAM		17	95	131	174	170	173	206	966

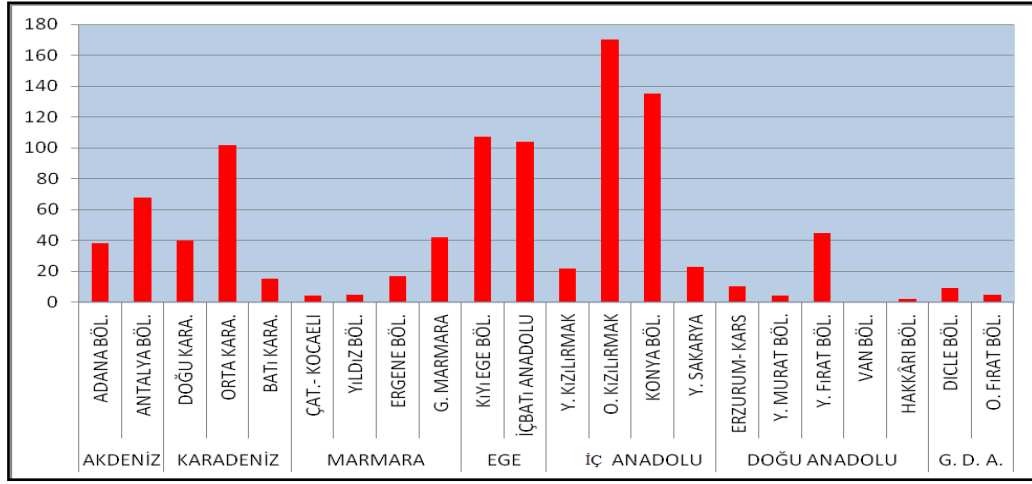
Kaynak: Türkiye nüfus istatistikleri (TÜİK, 2010).

Dolayısıyla belde belediyesi olmayan veya sınırlı sayıda olan bu bölümlerde büyük şehir belediyesinin, görev ve sorumluluklar alması, kamusal hizmet ve gelişmişlik düzeyinin artması açısından yararlı olacağı öngörülmektedir. İç Anadolu Bölgesinin aksine özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, 2.000 nüfus eşiği altında kaldığı için belediye teşkilatı kapatılan yerleşim birimlerinin sayısı oldukça azdır. Başka bir deyişle bu iki bölgede kapatılan belde belediyeleri sınırlı sayıdadır (Tablo 1, Şekil 4).

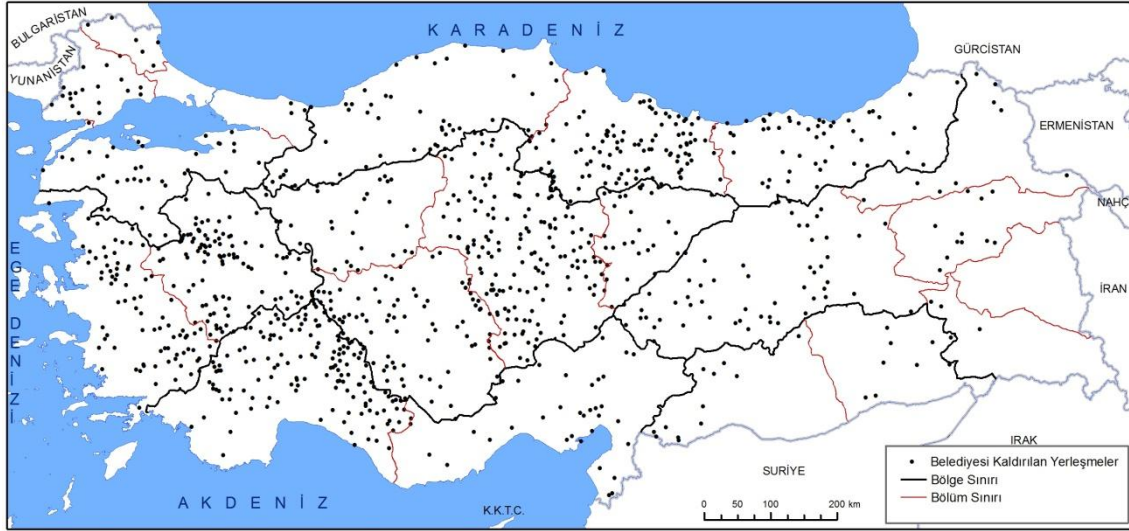

Şekil 2. Nüfusları 2000'in altına indiği için belediyeleri kaldırılan yerleşmelerin bölgesel dağılımları

Şekil 3. Türkiye’de nüfusu 2000’in altında olan belde belediyelerinin bölge ve bölümlere göre dağılımı.

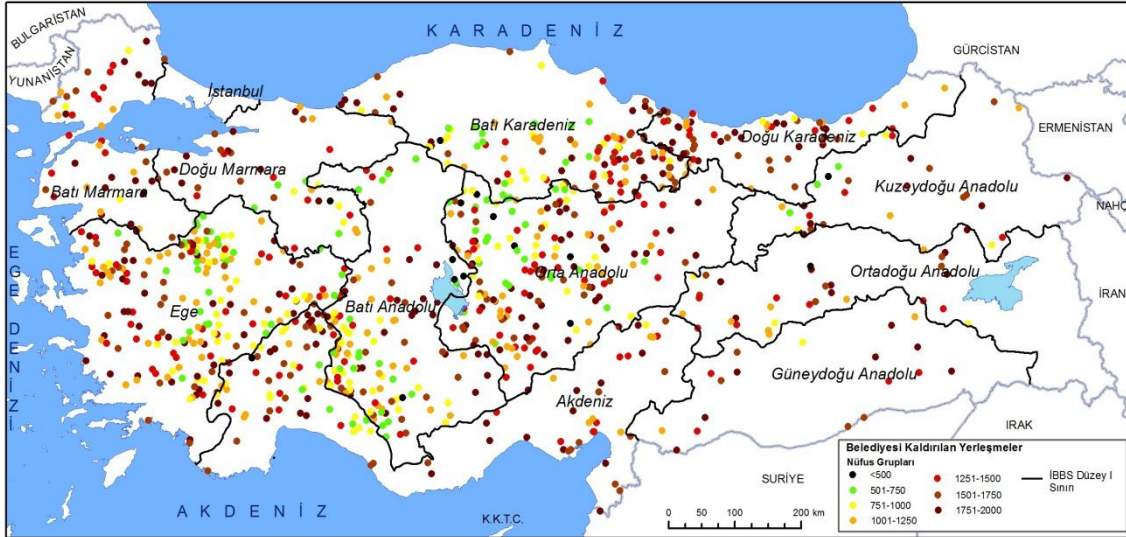

Şekil 4. Nüfusu 2000’in altına düştüğü için belediyesi kaldırılan yerleşmelerin coğrafi bölge ve bölümlere göre dağılımı

Örneğin, Yukarı Murat, Van, Hakkâri, Orta Fırat bölümlerinde, nüfusu 2.000’in altına düşen belediye örgütlü yerleşmelerin sınırlı sayıda olması, daha çok bölgelerin sosyoekonomik ve doğal çevre şartlarıyla ilgilidir. Her iki bölgede de belde teşkilatı için yeterli nüfusun bir arada bulunduğu yerleşim ünitelerinin sınırlı sayıda olması daha çok genel morfolojik yapı, iklim ve tarım arazisinin varlığı-dağılışı durumu ile ilgilidir. Örneğin “*Van Gölü çevresinde kır yerleşmeleri*” adlı araştırmaya göre, (Gürbüz, 1998:106-7) Van Gölü çevresinde kır yerleşmesini oluşturan meskenlerin toplanmasında doğal çevre (iklim, su kaynakları, tarım arazileri vs) ve sosyoekonomik koşulların etkisi bulunmaktadır. Ayrıca bölgede, aşiret ve akrabalık ilişkileri toplu yerleşmelerin kuruluş ve dağılımına yansımıştır. Hem Doğu hem de Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ve özellikle Van, Hakkâri, Dicle, Yukarı Murat ve Erzurum- Kars gibi bölümlerde köyler arasındaki mesafenin uzaklığı (5 km’den fazla) ve kırsal alanlardan kentlere yoğun göçlerin (özellikle zorla ve zorunlu göçlerin) yaşanması gibi nedenlerden dolayı bu yerleşim ünitelerinde belediye teşkilatının kurulması için “2.000 nüfus koşulu”nun gerçekleşmediği görülmektedir (Şekil 3- 4).

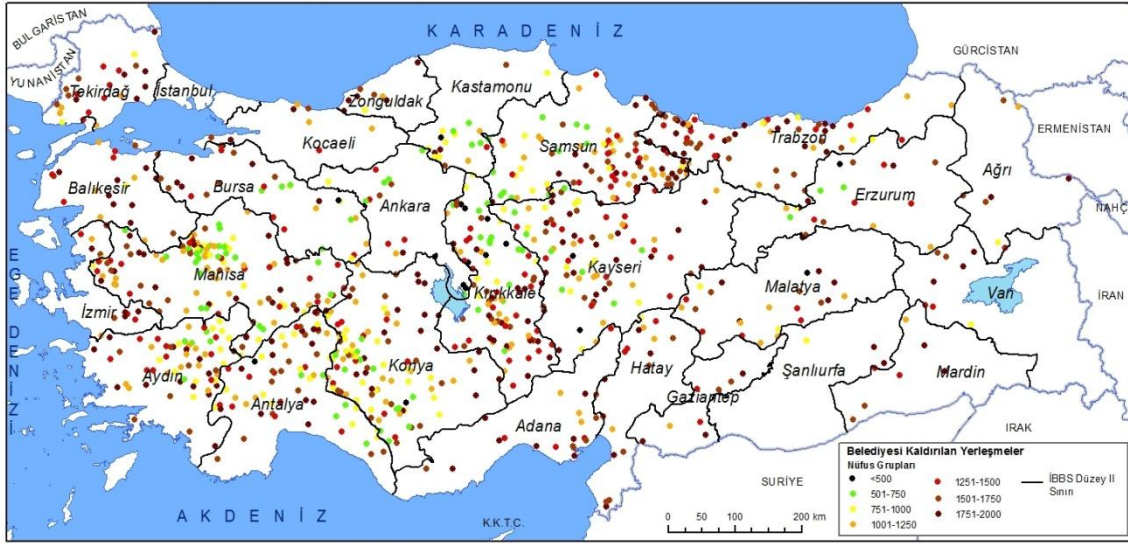
5. Nüfusları 2000'in altına indiği için belediye teşkilatları kaldırılan yerleşmelerin İBBS (NUTS) bölgelerine göre dağılımları

Türkiye İstatistik Bölgeleri'nin idari veya iktisadi yönetsel sınırlarının belirlenmesinde temel yaklaşım, nüfus ve üretim değerlerine göre belirlenen ve devletin, kamuya yönelik siyasi, ekonomik ve sosyal hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi amacıyla yöneliktir. Nitekim 1981 yılında Avrupa Birliği İstatistik Bürosu (EUROSTAT) tarafından, Avrupa Birliği ülkelerini istatistik bölgelere ayırmak amacıyla İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (İBBS) dayalı bölgelerin oluşturulması kararı alınmıştır. Eurostat'ın kuruluş amacı, Avrupa'da yüksek kalitede istatistiksel veriler sağlamak ve bu tür çalışmaların gelişimine rehberlik etmektir (Eurostat, 2012). 1988 yılında AB mevzuatına dâhil edilen bu karar ile birliğe üye ve aday ülkelerde NUTS (Nomenclature of Territorial Units for Statistics) bölge sistematığının kullanılması zorunlu kılınmıştır. Temel olarak 3 farklı sınıflandırma sistematığına dayanan NUTS bölgeleri, idari sınırlar göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Düzey I, Düzey II ve Düzey III olarak sınıflandırılan bölgelerden Düzey III, Türkiye'deki il idari alanlarına karşılık gelmekte, Düzey II Kalkınma Ajanslarının kurulması için oluşturulmuş 26 alt bölgeden, Düzey I ise, 12 bölgeden oluşmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediyesi kaldırılan yerleşmelerin İBBS Düzey- I bölgelerine göre dağılımı.

EUROSTAT, bölgesel planların Düzey II bölgelerine göre yapılmasını öngördüğünden, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, Düzey II bölgelerini temel alarak bu bölgelerde kalkınma ajansları oluşturmuşlardır. Dolayısıyla istatistikî veriler ve kalkınma planları, Düzey II bölgeleri temelinde hazırlanmaktadır (Brakman, Garretsen ve Schramm, 2006). Bu amaçla Avrupa Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği- EURADA (European Association of Regional Development Agencies) kurulmuş ve Avrupa ülkelerindeki kalkınma ajanslarının kurulmasında ve geliştirilmesinde büyük katkılar sağlamıştır. Avrupa ülkelerindeki NUTS (İBBS) Düzey II bölgeleri, ekonomik coğrafya çalışmalarına yeni bir yaklaşım getirmiştir. Belirlenen bu kısmi lokal ölçekli bölgelerin üretim, tüketim, ticaret ve nüfus özelliklerinin belirlenmesi ve planlanması ekonomik gelişim ve standartları açısından önemlidir.

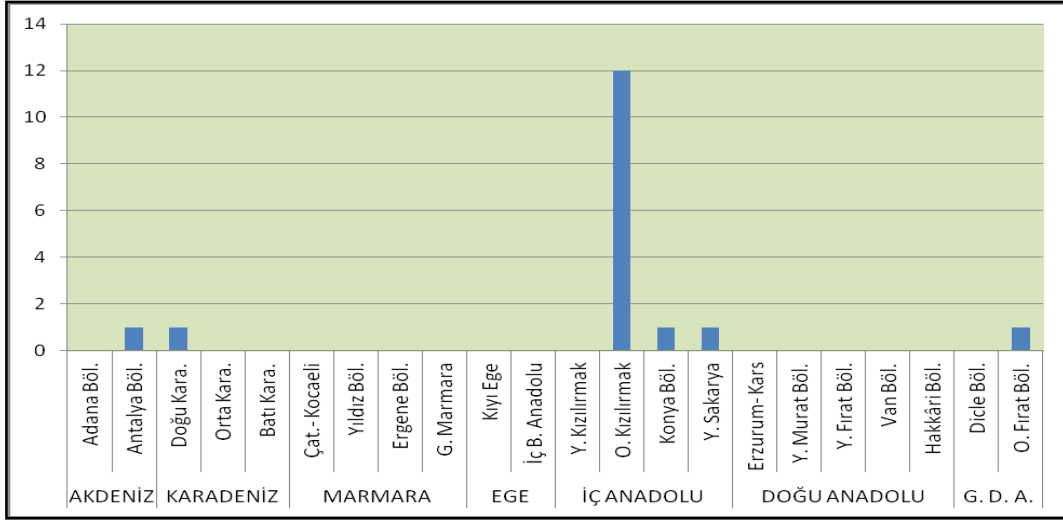

Şekil 6. Nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediyesi kaldırılan yerleşmelerin İBBS Düzey- II bölgelerine göre dağılımı

Türkiye'de İBBS Düzey- I bölgelerine göre, nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediye teşkilatları kaldırılan yerleşmelerin, İç Anadolu, Ege ve Akdeniz bölgelerinin yanı sıra, Batı Anadolu, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz ve Doğu Marmara gibi bölümlerde daha çok yaygınlık gösterdikleri dikkat çekmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de İBBS Düzey- II bölgelerine göre belediye teşkilatları kaldırılan yerleşmelerin başta Kırıkkale ve Konya olmak üzere Kayseri, Samsun, Ordu, Trabzon, Antalya, Muğla, Manisa ve devamında ise Tekirdağ ve Bursa yörelerinde yaygınlık göstermektedir (Şekil 6). Bu dağılımı özellikle doğal coğrafya koşulları ve kırsal alanlardan kentlere olan göçlerin büyük etkisi vardır. Örneğin; Trabzon Düzey- II bölgesinin doğusu (Artvin- Rize yöreleri) veya Kastamonu bölgesinin genel olarak dağlık ve engebeli olmasından dolayı az nüfuslandığı (belediye teşkilatının kurulması için gerekli nüfus yoğunluğuna sahip olmadıkları) görülmektedir. Bu durumun aksine, Samsun ve Trabzon Düzey- II bölgeleri arasındaki geçiş kuşağında ise (Ordu- Tokat ve Yozgat), nüfusu 2000'in altında olduğu için belediye teşkilatı kapatılan yerleşmelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Bu kuşakta, yerleşme alanları için doğal çevre koşullarının daha elverişli olması büyük bir avantaj sunmaktadır. Elbette ki nüfusu 2000'in altında kaldığı için belediyeleri kapatılan yerleşmelerin, bölgesel düzeydeki yaygınlığı veya demografik yoğunluğun oluşmasında beşeri unsurların da en az doğal ortam koşulları kadar etkili oldukları bir gerçektir. Bu durum için, Türkiye'nin farklı yörelerindeki belediye teşkilatı ve nüfus hareketliliği örnek verilebilir. Örneğin, Diyarbakır ilinin Kulp ilçesine bağlı Ağaçalı beldesinin nüfusu; 1990 yılında 2.116 iken, 2000- 2010 ve 2012 yılı sayımlarında ise belde nüfusu sırasıyla 3.259, 2.025 ve 1.741 olarak tespit edilmiştir. Beldede nüfusun tedrici bir şekilde azalmasının temel nedenleri arasında, yörede, istihdam alanlarının yetersizliği, çeşitli hizmet alımlarının yokluğu, eğitim amaçlı vb zorunlu göçlerden dolayı belde nüfusu giderek azalmış ve nihayetinde nüfusu 2.000'in altına indiğinden belediye teşkilatı kapatılmıştır. Yukarıda verilen örnekte olduğu gibi, Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı yoğunlukta yer alan bu belediye teşkilatlarının (Şekil 5, 6) kuruluş amaçlarından biri de mevcut nüfusun kentlere göç etmesini azaltmak ve böylece kırsal yerleşim birimlerindeki nüfusun kentlere plansız bir şekilde göç etmesini zayıflatmaktır. Fakat geçen süre içerisindeki uygulamalar ve deneyimler, söz konusu belde belediyelerinin bu tür etkilerinin yok denilecek kadar az olduğunu göstermiştir.

6. Nüfusları 2000'in altına indiği için belediyeleri kaldırılan yerleşmelerin nüfus gruplarına göre bölgesel dağılımları

Türkiye'deki mevcut 2.950 belediyeden, nüfusu 2.000'in altında olan belediye sayısı 1.025'dir. Bunların 966'sı belediye örgütlü köy yerleşim ünitesi (belde), 59'u ise ilçe belediyesinden oluşmaktadır (TÜİK, 2010). Bu yerleşmeler içerisinde nüfusu 500'ün altında olan beldelerin sayısı ise 17'dir (Şekil 7,8). Oldukça düşük nüfuslu olan bu beldelerin %65'inin Orta Kızılırmak bölümünde yer alması dikkat çekicidir. Bu durumun temel nedenleri arasında, duygusal politik tutumlar (köy yerleşim biriminin nüfusunu yasal duruma uydurma), "taşınma nüfus" (Geray, 2002:260) ve nüfus sayımlarının sağlıklı yapılmaması gibi uygulamalardan kaynaklanmaktadır¹⁻².

Şekil 7. Nüfusu 500'in altında olan belde belediyelerinin sayısal olarak bölge ve bölümlere göre dağılımı (ADNKS-2010).

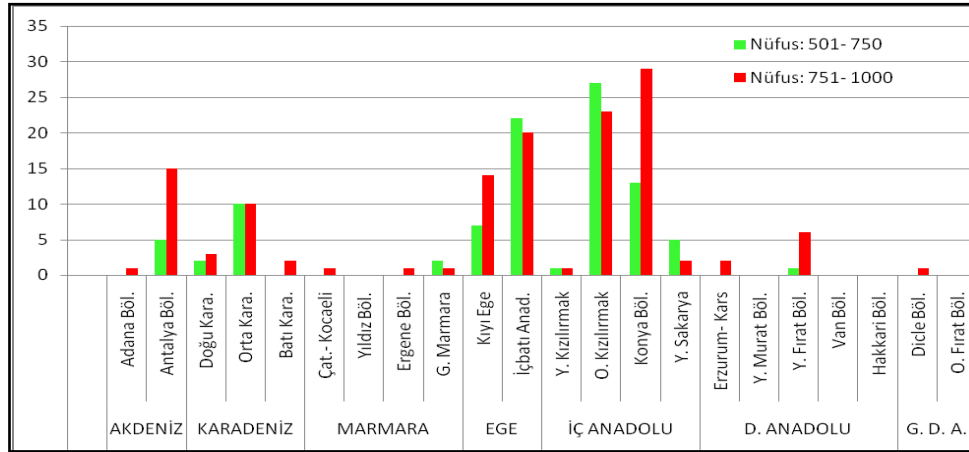
Şekil 8. Türkiye'de nüfusu 500'ün altında olan ve belediye teşkilatı kaldırılan beldelerin dağılımı

İç Anadolu bölgesinin yanı sıra Akdeniz ve Ege Bölgeleri ile Orta Karadeniz bölümünde de nüfusu 2000'in altında olduğu için belediye teşkilatı kapatılan köy yerleşim birimlerinin oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Bu yoğunluk, coğrafi ortam koşulları (klimatik, hidrografik ve morfoğrafik yapıya bağlı olarak) ile yakından ilgilidir. Bilindiği gibi yerleşmeler çoğunlukla su

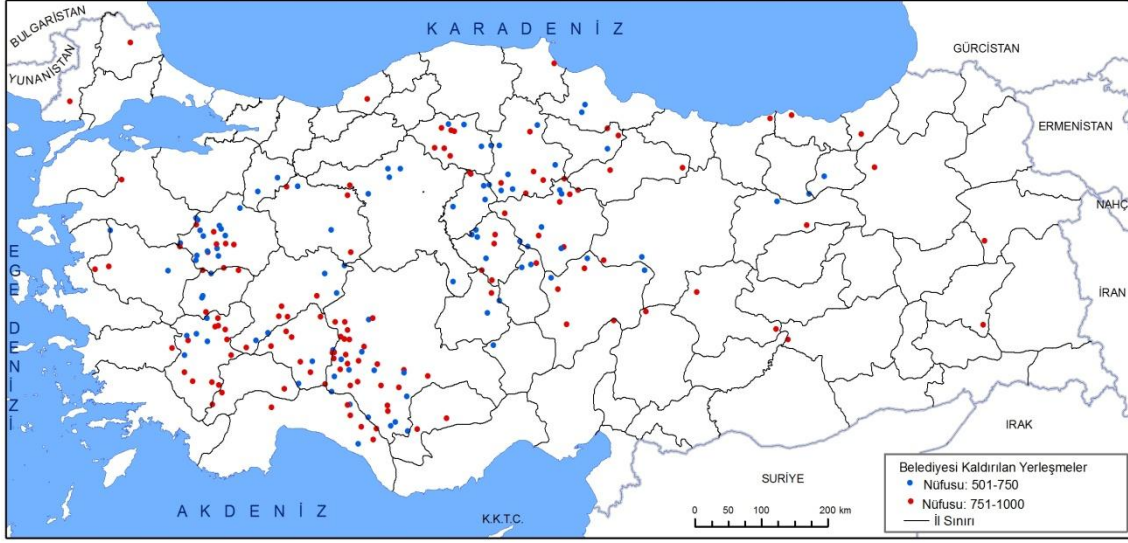
kaynağı, akarsu boyları (Atalay, 2005:49; Tunçdilek, 1988:14, Tunçdilek, 1985) ve tarıma uygun arazi varlığıyla da paralellik göstermektedirler.

İç Anadolu bölgesinde tarım arazilerinin süreklilik oluşturması (Tümertekin, 1994:79) köy, kırsal mahalle ve mevsimlik kır yerleşim ünitelerinin gelişmesine uygun ortamlar oluşturmuştur. Tam tersine Doğu Anadolu Bölgesinde ise, yükselti, arazinin engebeli olması, iklim ve bunlara bağlı olarak gelişen tarım arazilerine uygun toprakların belirli yerlerde toplanması (Tümertekin, 1994:79; Tümertekin, Özgüç, 1998:380) da yerleşmelerin dağılışı belirleyen önemli etkenler olmuşlardır. Karadeniz ve Akdeniz bölgelerindeki beldelerin dağılışı için de benzer özellikler geçerlidir. Kır nüfusunun kentlere göç etmesini frenlemek için belde belediyelerinin kurulmasını çözüm aracı olarak gören (fren mekanizması yapacağını düşünerek) merkezi yönetimlerin planladığı şey, köylerin kurumsallaşarak gelişeceği ve kasaba türü yerleşim ünitelerinin de kentlere evirileceği, dolayısıyla nüfusun yerinde gelişeceği şeklindeki tasarımları pek gerçekleşmemiştir. Nüfusu 2.000 ve üzerinde olan yerleşmelerin gelişmesi için yerel nüfusun talep ettiği ve merkezi yönetimlerin de *-kırsal yörelerin gelişmesine katkıda bulunulacağını düşünerek-* uygulamaya koyduğu belediyeler yasası, ülkemizde birçok belediye örgütlü yerleşmelerin doğmasına zemin oluştursa da bu düzenlemelerden beklenen verim alınmamıştır. Aynı durum, nüfusu 500- 1000 arasında değişen belde belediyeleri için de geçerlidir.

ADNKS- 2010 verilerine göre, Türkiye'de nüfusu 501 ile 750 arasında olan belde sayısı 95, nüfusu 751 ile 1000 arasında olan belde sayısı ise 131 olarak tespit edilmiştir. Nüfusu 501-1000 arasında olan bu belde belediyeleri başta Orta Kızılırmak, Konya, İç Batı Anadolu bölümleri olmak üzere Orta Karadeniz, Kıyı Ege ve Antalya bölümlerinde dağılışı göstermektedirler (Şekil 9,10).

Şekil 9. 501-1000 nüfus aralığında olan ve belediyesi kaldırılan yerleşmelerin coğrafi bölge- bölümlere göre dağılışı

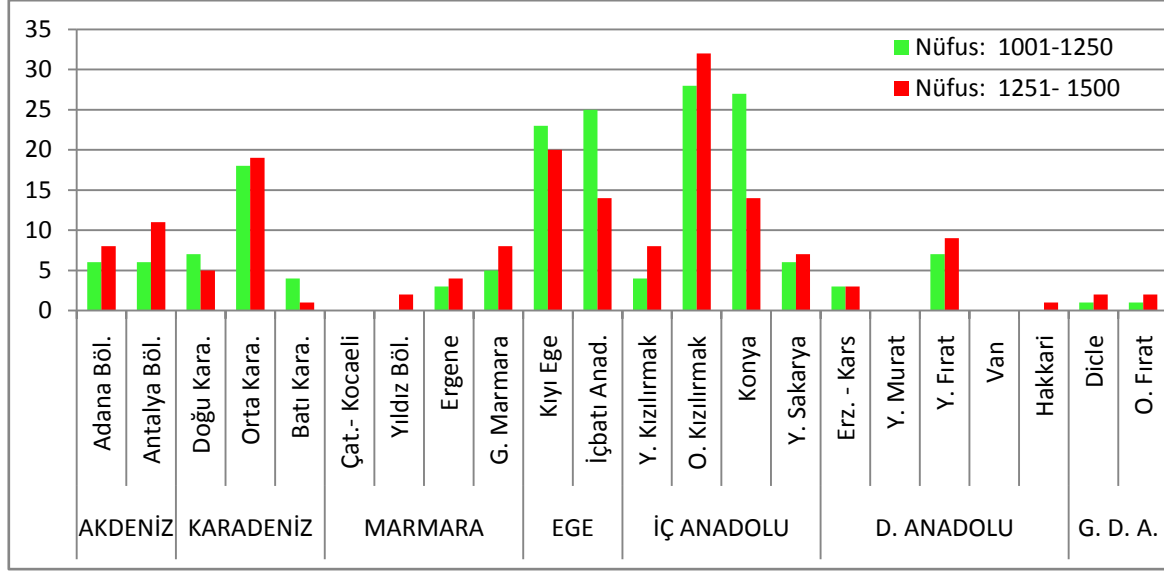

Şekil 10. 501- 1000 nüfus grubunda olan ve belediye teşkilatı kaldırılan yerleşmelerin illere göre dağılımı

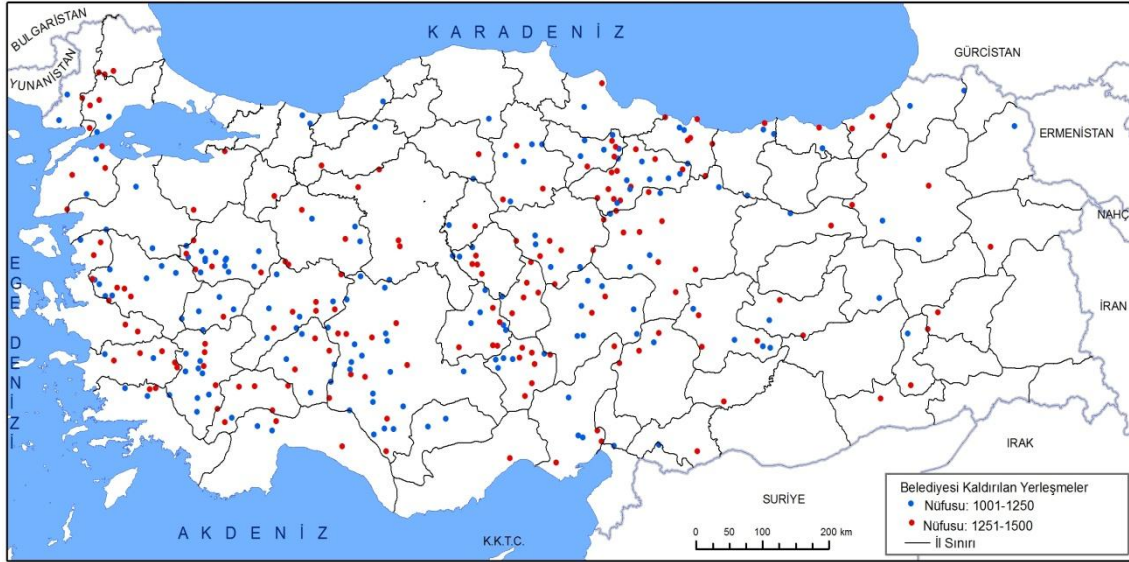
Bu dağılıшта daha çok doğal coğrafya unsurlarının etkisi görülse de söz konusu belde belediyelerinin kurulmasında *taşınma nüfus* ve duygusal- politik uygulamaların da oldukça etkili olduğu bir gerçektir^{1,2}.

ADNKS (2010)'ye göre, Türkiye'de nüfusu 1001-1250 arasında değişen belde belediyelerinin sayısı 174, nüfusu 1251 ile 1500 arasında değişen belediyelerin sayısı ise 170'tir. Bu nüfus kategorisindeki beldeler de yukarıda ifade edildiği gibi, Orta Kızılırmak, Konya, İçbatı Anadolu ve Orta Karadeniz bölümlerinde yoğun bir dağılıış göstermektedir (Şekil 11, 12). Aksine Çatalca- Kocaeli bölümünde ise belediye örgütlü köy yerleşim ünitelerinin sınırlı sayıda bulunması, bu bölümde İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyelerinin görev ve yetki alanlarının *-pilot bölge uygulamasından dolayı-* il mülki sınırına göre yapılandırılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

2005 yılında, kırsal yerleşim birimlerinin gelişmesine yönelik olarak yapılan bir yasal düzenlemeyle, köylerin birleşerek belediye kurabilmeleri için gerekli görülen azami 500 metre şartı (istisnai durumlarda 2500 metre), 5393 sayılı belediye kanunu (2005), ile azami mesafe 5.000 metreye çıkarılmıştır. *Dolayısıyla köyler arasındaki mesafenin sağlıklı bir şekilde ölçülememesi, kırdan kente yaşanan göçler ve nüfus sayımlarının sağlıklı yapılamaması gibi nedenlerden dolayı abartılı nüfus sayımı sonuçlarına dayanılarak belde belediyelerinin kurulmasına yasal bir kılıf uydurulmuştur.* Ancak ADNKS'nin devreye girmesiyle belde belediyelerinin gerçek nüfusları ortaya çıkmış ve böylece nüfusları 2.000'in altında olan belediye teşkilatları yasal olarak kapatılmıştır.

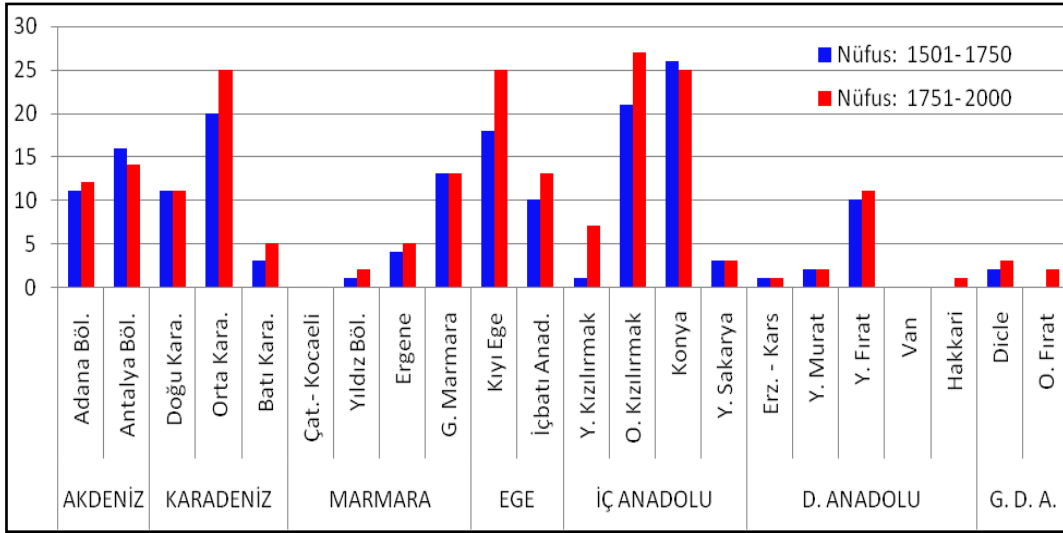
Şekil 11. 1000-1500 nüfus aralığında olan ve belediyesi kaldırılan yerleşmelerin coğrafi bölge- bölümlere göre dağılımı

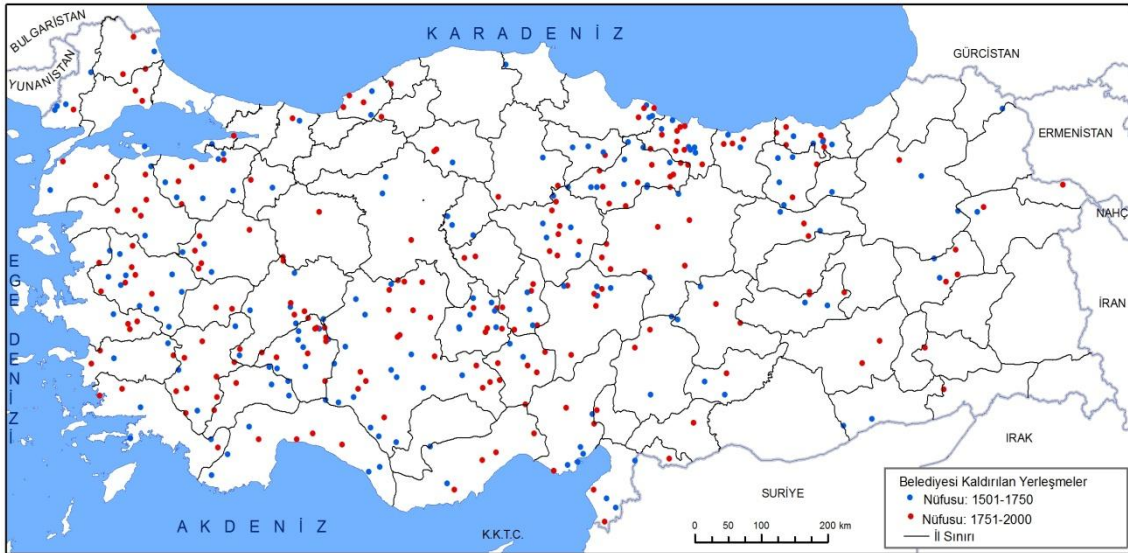
Şekil 12. 1001- 1500 nüfus aralığında olan ve belediye teşkilatı kaldırılan yerleşmelerin illere göre dağılımı

6360 sayılı yasa ile belediye teşkilatı kapatılan yerleşim üniteleriyle ilgili en hararetili tartışma, nüfusu 1500-2000 aralığında olan belde belediyeleri oluşturmuştur. Türkiye’de bu nüfus kategorisinde yer alan belde belediyeleri sayısı 379’dur. Bunlar arasında, nüfusu 1501-1750 arasında olan belde sayısı 173, nüfusu 1751-2000 arasında olanların sayısı ise 206’dır. Bu belediye örgütlü köy yerleşim ünitelerinin ülke genelindeki dağılımlarında dikkat çekici en önemli unsur, diğer nüfus kategorilerinde olduğu gibi, İç Anadolu Bölgesinin (Orta Kızılırmak ve Konya bölümleri) ilk sırada yer almasıdır (Şekil 13, 14). Bu bölgeleri sırasıyla Ege, Karadeniz (Orta ve Doğu Karadeniz bölümleri), Akdeniz, Marmara (G. Marmara), ve Doğu Anadolu (Y. Fırat) bölgeleri izlemektedir. Fakat başta Akdeniz ve Ege kıyıları olmak üzere, kıyı bölgelerinde nüfusları 2.000’den az olan belediye örgütlü yerleşmelerin sınırlı sayıda olması bu alanlardaki belde belediyelerinin 6360 sayılı yasadaki olumsuz bir şekilde etkilenmesini (lağvedilen belediye teşkilatlarının sayısını azaltmış) önlemiştir. Ancak kıyılardan iç

bölgelere, Kıyı Ege'den İçbatı Anadolu'ya doğru, özellikle dağlık ve ulaşım ağının işlek olmadığı yörelerde (örneğin Mentеше yöresinde olduğu gibi; Darkot ve Tuncel, 1988:67), nüfuslanmanın az geliştiği ve dolayısıyla belediye teşkilatı kapatılan belediye örgütlü köy yerleşim ünitelerinin de bu alanlarda daha sık yer aldığı görülmektedir. Aksine Ege kıyı kuşağında ise, gelişmiş turizm aktiviteleri ve ticaretin etkisiyle, belediye örgütlü köy yerleşim birimlerinin, çoğunlukla 2.000 nüfus eşikliğini aştıkları görülmektedir.

Şekil 13. 1501-2000 nüfus aralığında olan ve belediyesi kaldırılan yerleşmelerin coğrafi bölge- bölümlere göre dağılımı

Şekil 14. 1501- 2000 nüfus aralığında olan ve belediye teşkilatı kaldırılan yerleşmelerin illere göre dağılımı

6 Aralık 2012 tarihinde, 28489 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yasalanan 6360 Sayılı Kanun maddesine göre nüfusu 2.000'in altında olan belde belediyelerinin, yapılacak ilk mahalli seçimle (2014) birlikte mahalle veya köy statüsüne dönüştürülmesi kararı kesinleşti. Ancak, bu değişikliklerle birlikte nüfusu 2000'in altında olan ilçe belediyelerinin statülerinde herhangi bir

değişikliğin yapılmaması “mekânsal yönetim ve idari yapılanma” bakımından adaletsiz bir durum olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla nüfusu 2000'in altında olan 59 ilçe merkezinin/ belediyesinin (Şekil 15), belediye hizmetlerinden yararlanmasına karşın, 966 belediye örgütlü köy yerleşim ünitelerine uygulanan bu reform yasası, hukuksal açıdan adaletli bir düzenleme değildir. Örneğin nüfusu yalnızca 672 olan Kofçaz (Kırklareli) ilçesinin Kaymakamlık ve belediye hizmetlerinden yararlanmasına karşın, nüfusu 1.191 ile 1.998 arasında değişen Sadıkhacı (Beyşehir/Konya), Ambar (Bismil/ Diyarbakır), Arifegazili (Sungurlu/Çorum), Kızılca (Tavas/Denizli) ve Çaylıoğlu (Ereğli/ Zonguldak) gibi beldelerin, belediye tüzel kişiliklerinin lağvedilerek mahalleye dönüştürülmesi, söz konusu yasal düzenlemenin adil olmadığını göstermektedir (Şekil 15).

Şekil 15. Türkiye’de nüfusu 2000’in altında olan ilçe belediyelerinin dağılışı

Ayrıca ilçe statüsündeki bu yerleşim üniteleri il özel idare ve belediye vasıtasıyla önemli oranda mali ödenekler alırken, (denkleştirme ödeneği, gelişmişlik endeksi vs), belediye statüleri lağvedilen köy yerleşim ünitelerinin bu mali ödeneklerden yoksun bırakılması, söz konusu yasal düzenlemenin adaletli bir yönetim anlayışından uzak olduğunu göstermektedir.

7. Nüfusları 2000’in altına indiği için belediyeleri kaldırılan yerleşmelerde belediyesizliğin yaratacağı ekonomik ve sosyokültürel etkiler

6360 sayılı yasaya göre, nüfusu 2000’in altında kalan belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılarak (2014 yerel seçimleri yapıldıktan sonra uygulanacak), bağlanacağı belediyenin statüsüne göre, köy veya mahalle statüsüne dönüştürülmesi, idari yapılanmada bazı değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bu yasal düzenlemeyle birlikte, büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde ayrılma yoluyla yeni bir belde kurulması için belde nüfusunun 100.000’den ve yeni kurulacak belde nüfusunun da 20.000’den az olmaması ve belediye sınırları içinde mahallenin kurulabilmesi için de nüfusunun 500’ün altında olmaması gerekir (YAYED, 2012). Bu yasal düzenlemelerle birlikte, devletin, belediyelere yönelik mali katkısı daha kontrollü ve batı standartlarında olduğu gibi, tüm kültürel, idari ve sosyoekonomik hizmetleri belirli bir sistem dâhilinde ve daha verimli yürüteceği planlanmaktadır.

Nüfusu 2000’in altında olan belde belediyelerinin köy veya mahalleye dönüştürülmesinin gerekçesinde, söz konusu belde belediyelerinin kamusal hizmet ve üretimde yetersiz kaldıkları ve devletin mali yükünü ağırlaştırdıkları belirtilmektedir. Dolayısıyla yeterli nüfus büyüklüğüne sahip olmayan belediyelerde kaynak sıkıntısı nedeniyle mali yapı bozulmakta ve borçları giderek artmaktadır. Bu kanunla (6360) köye dönüştürülen belediyelerin resmi kurumlara olan 80 milyon TL

borcu, 2006 yılında yapılandırılmasına rağmen, aradan geçen kısa süre içinde 55 milyon TL daha yeni borç birikmiş ve maddi külfetleri giderek artmıştır (Akıllı, 2012). Ayrıca bu belediyelerin İller Bankası'na 65 milyon TL borcu bulunmaktadır. Dolayısıyla bu belediyelerin idari yapılarının değiştirilmesi hususunda tedbir alınmadığı takdirde bunların hizmet yerine borç üreten birer yapıya dönüşmeleri kaçınılmaz hale gelecektir. Nitekim tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı olduğu ilçe belediyesine mahalle olarak katılacak ilk kademe belediyelerinin 2006 yılı itibarıyla borç yekûnu 174 milyon TL, aradan geçen süre içinde biriken borç miktarı 128 milyon TL ve İller bankasına olan borç miktarı ise 28 milyon TL olarak birikmiştir (Tablo 2, 3). Tüm bu ağır borçlar, merkezi idarenin "nüfusu 2000'in altında olan belde belediyelerinin yeniden yapılandırılmasını kaçınılmaz kılmıştır. Ayrıca kırdan kente doğru oluşan yoğun göç nedeniyle de bu tür beldelerde nüfus önemli derecede azalmış ve bu belediyeler neredeyse işlevsiz bir duruma gelmişlerdir. Benzer görüşler farklı araştırmacılar tarafından da ileri sürülmüştür. Örneğin Özçağlar'a (1997:13) göre, belediye örgütlü köy yerleşmelerinde alt ve üst yapı hizmetleri gelişmemiştir veya çok az gelişmiştir. Burada nüfusun günlük ihtiyaçlarını yerinde karşılayacak iş yerlerinin sayısı yok denilecek kadar azdır. Eğitim, sağlık, ticaret fonksiyonları gelişmediği için, civardaki gelişmiş yerleşmelere her an bağımlı haldedirler. Bu tür yerleşmelerde sadece bir belediye binası, bir ilkokul, ortaokul, sağlık ocağı, birkaç bakkal dükkânı ve iki üç kahvehane bulunmaktadır. Dolayısıyla bu belediyelerin merkezden aldıkları mali ödenekler dışında herhangi bir gelirleri neredeyse yok denilecek kadar azdır.

Bilindiği gibi, belediyeler merkezi bütçeden ödenen mali desteklerle hizmet sunmaktadırlar. Nüfusu 10.000'den az olan, az gelişmiş belediyelere yapılan iktisadi yardım, 5779 sayılı kanunla belirlenmiştir. Yerel yönetimlerle ilgili 5779 sayılı kanunun 6. maddesinin birinci fıkrasına göre; kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri (% 1'i) Maliye Bakanlığı bütçesi vasıtasıyla verilmektedir. Nüfusu 5.000'den az olan belediyelere %60, nüfusu 5001- 9.999 arasında olan belediyelere ise %40 oranında denkleştirme ödeneği ödenmektedir. Bununla birlikte, nüfusu 10.000'in altında olan belediyelere DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) tarafından ödenen gelişmişlik indeksi ödeneği de vardır. Söz konusu bu ödeneğin %80'i belediyenin nüfusuna göre, %20'si ise belediyenin gelişmişlik endeksine göre verilmektedir.

Çizelge 2. Yerel yönetim mevzuatı ile belediye tüzel kişiliğinin kazanılabilmesi için belirlenen nüfus ölçütü

1580 sayılı Kanun	5393 sayılı Kanun	3030 sayılı Kanun	5216 sayılı Kanun	5747 sayılı Kanun
Yerleşimin son nüfus sayımına göre 2000'den fazla olması gerekmektedir.	Belediye tüzel kişiliğini kazanmak isteyen yerleşim yerinin nüfusunun 5000 ve üzerinde olması gerekir.	Kanunda nüfus ölçütüne ilişkin, bir hüküm bulunmamaktadır.	Toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyelerinin, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürüleceği ifade edilmektedir.	Nüfusu 2000 in altına düşen belediyeler, ilk genel mahalli idare seçiminden geçerli olmak üzere köye dönüştürülmektedir.

Kaynak: Türkiye'de Belediye Nüfusları (Akıllı, 2012).

Çizelge 3. 5747 sayılı kanunla köye dönüştürülen belediyelerin ve tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı olduğu ilçe belediyesine mahalle olarak katılacak ilk kademe belediyelerinin borçları

	2006 Yılında Yapılandırılan Borç Miktarı (TL)	Aradan Geçen Sürede Yeniden Biriken Borç Miktarı (TL)	İller Bankasına Borç Miktarı (TL)
Köye dönüştürülen belediyeler	80 milyon TL	55 milyon TL	65 milyon TL
Tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı olduğu ilçe belediyesine mahalle olarak katılacak ilk kademe belediyeleri	174 milyon TL	128 milyon TL	23 milyon TL

Kaynak: Türkiye'de Belediye Nüfusları (Akıllı, 2012).

2014 yılında devreye girecek 6360 sayılı yasaya göre, genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri (%0.1'i) Maliye Bakanlığı bütçesi vasıtasıyla, nüfusu 10.000'in altında olan belediyeleri tek kategoride toplayarak, nüfusu 10.000'e kadar olan belediyeler için kullanılmak üzere denkleştirme ödeneği olarak ödenecektir. İller bankası hesabına aktarılan bu ödeneğin yüzde 65'ini nüfusu 10.000'in altında olan tüm belediyeler eşit şekilde alırken, ödeneğin yüzde 35'ini ise belediyelerin nüfusuna göre dağıtılmaktadır (Resmi Gazete: 6 Aralık 2012 tarih ve sayı: 28489). Bu yasal düzenlemeyle birlikte, İç İşleri ve Maliye bakanlıklarının bütçelerinden, kapatılma kararı alınan 966 belde belediyelerine (çoğunun işlevsiz olduğu varsayılarak) verilen ödeneğin, bundan böyle kamuya yönelik çeşitli yatırımlarda kullanılması daha olumlu bir karar olarak görülmektedir.

Günümüzde, nüfus büyüklüğü sınırının, gelirlerin giderlere etkin dağıtılmasında olumsuz bir etkisinin olmadığı, ancak, belediyelerde belli bir nüfus büyüklüğünün yerel hizmetlerin etkin sağlanması yönünde salt bir gösterge olmadığı da görülmektedir (Çetinkaya, 2004:79). Dolayısıyla 6360 sayılı yasal düzenlemeye dayandırılarak, sadece nüfus kriteri üzerinden, 966 belediye teşkilatının kapatılması çeşitli olumsuzlukların doğmasına yol açacağı öngörülmektedir. Örneğin;

❖ Yöre nüfusunun yerinden yönetilememesi sorunu (belediye hizmetlerinin yerinden ziyade, ilçe veya büyükşehir belediyesi tarafından yönetilmesi).

❖ Nüfusu 2000'in altına düştüğü için 966 belde (%49), belediye tüzel kişiliğini kaybederek mahalle adıyla ilçe ve büyükşehir belediyesine veya köy statüsüyle de ilçe ve il idare yönetimine bağlanması yönetim karmaşıklığına neden olacaktır. Bununla birlikte;

- Su tüketimi,
- Emlak vergisi,
- Çevre vergisi,

• Yapı denetimi ve çevre planlaması gibi yasal işlemlerin uygulamaya konulması, mali gelirlerin düzenli takip edilmesi, toplanan vergi ve diğer hizmetlerin ücretlendirilmesi, denetim altına alınması vb. giderler küçük yerleşim birimlerinde ikamet eden nüfus için ağır bir maddi yük olacaktır.

❖ Nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediye teşkilatı kapatılan yerleşim birimlerinin mahalle (büyükşehir belediyeleri için) veya köy (büyükşehir dışındaki illerde) statüsüne dönüştürülmesi ve bu birimlerin belediye teşkilatına uzak olması durumunda, özellikle engebeli topografyaya sahip bölgeler için yeterli derecede hizmet alınamayacağı veya hizmet alımının zorlaşacağı öngörülmektedir.

❖ Nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediye teşkilatı lağvedilen "belediye örgütlü köy yerleşim" birimlerinde nüfus kaybı yaşanacaktır. Başka bir ifadeyle, önceki dönemlere göre göç eden nüfus daha da artacaktır. Şöyle ki en iyimser ifadeyle, bir belediye başkanı, bir şoför, bir temizlik görevlisi, bir zabıta ve bir memuru olan, kısacası 5 kişilik çalışanı olan bir belediyenin kapatılması veya çalışanlarının çeşitli kurumlarda görevlendirilmesi durumunda, beş ailenin, bu yapılanmadan etkilenmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla beş ailenin toplam nüfusu ise kabaca 25 kişi olarak hesaplandığında, kaldırılan 966 belediye teşkilatının neden olacağı muhtemel istihdam sorunu veya nüfus göçü yaklaşık 25.000 kişi olacaktır. Dolayısıyla belediye teşkilatı kaldırılan "belediye örgütlü köy yerleşim birimlerinin" önemli oranda nüfus kaybına uğrayacağı da rahatlıkla öngörülebilmektedir. Oysa yerel yönetimlerin güçlendirilerek, kır- kent arasındaki dengenin korunması ve merkezi hükümet ile yerel yönetimlerin ortak planlamalar yapması (CLAIR, 2013) ve geleceğe yönelik çeşitli stratejiler geliştirmeleri, kır-kent nüfus dengesinin korunması açısından son derece önemlidir. Bir diğer önemli faktör ise, ülke topraklarının tamamen kullanılabilir olmasını, üretime katkı sağlayacak duruma getirilmesini, bölgeler arası gelişmişlik farkının en az düzeye indirilmesini ve nüfusun oransal olarak ülke geneline dağılmasının sağlanması, üretimin sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir. Bunun anlamı ise ülke genelindeki nüfusu mümkün olduğunca yerinde gelişim göstermesi için rehberlik etmek ve az nüfuslu yörelere çeşitli politik tasarımlarla katkılar sunmak gerekmektedir.

8. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de, nüfusu 2000’in altında olan 966 belde belediyesinin, idari bakımdan köy ya da mahalle statüsüne düşürülmesi, kamusal hizmetin hızlı ve sürekliliği konusunda çeşitli sorunların doğmasına neden olacağı öngörülmektedir (Çizelge 4). Türkiye gibi, nüfusunun çoğunlukla kentlerde (%75) toplandığı ve kırsal nüfusun oransal olarak çok düşük (%25) olduğu bir ülkede, kırdan- kente doğru yaşanan göçler daha da hızlanacaktır. Örneğin, Konya Büyükşehir Belediyesinin mülki idare sınırının il sınırına genişletilmesi büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluklarını büyük oranda arttırmaktadır. 6360 sayılı yasaya göre yapılan düzenlemeyle, Konya ili sınırları içerisinde *106 belde belediyesi*, nüfusu 2000’in altında olduğu için belediye statüleri lağvedilerek (Çizelge 4) mahalle statüsüne dönüştürülmesi, belediye hizmetlerinin aksamasının yanı sıra, yerel halkın kendi yöresiyle ilgili yapılanmalarda daha az söz sahibi olacağı anlamına gelmektedir.

Çizelge 4. Nüfusu 2000’in altına düştüğü için belediyeleri kaldırılan yerleşmeler.

Nüfusu 2000’in Atında Olan Belediyelerin Bulunduğu İller*	Yerleşme Sayısı
Konya	106
Kütahya	49
Afyonkarahisar	44
Tokat	43
Denizli	41
Yozgat	36
Manisa	32
Isparta	30
Kayseri	25
Aksaray, Sivas	24
Çorum, Antalya	23
Ordu	21
Nevşehir, Niğde, Kırşehir	20
Amasya,	19
Ankara	17
Çankırı, Burdur	16
Adana, Aydın, Trabzon	14
Malatya, Eskişehir	13
Bursa, Kırıkkale, Balıkesir	12
Çanakkale, İzmir, Uşak, Giresun	11
Kahramanmaraş, Muğla, Samsun	10
Edirne	9
Erzincan, Tekirdağ, Erzurum	8
Zonguldak, Elazığ	7
Gümüşhane, Mersin, Kırklareli	6
Hatay, Karaman, Bilecik	5
Adıyaman, Bayburt, Muş, Sakarya	4
Ağrı, Artvin, Bitlis, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Osmaniye	3
Batman, Şırnak, Tunceli, Sinop, Rize, Bolu	2
Iğdır, Kars, Yalova, Siirt, Kilis, Kastamonu, Karabük, Bingöl, Bartın, Ardahan	1
Toplam	966

Kaynak: Türkiye Nüfus İstatistikleri (TÜİK, 2010) verilerinden derlenmiştir.

* Çizelgedeki sıralama, 6360 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle, bu düzenlemeden etkilenen ve belediye teşkilatları en çok kapatılacak olan illere göre yapılmıştır.

Büyükşehir belediyesi il sınırları içinde yer alan ve nüfusları 2000’in altına düştüğü için kapatılan belde belediyelerinin birer mahalleye dönüştürülmesi, büyükşehir belediyelerinin yükünü arttıracak gibi, aksine daha güçlü bir idari yapı olmalarına da olanak sağlayacaktır. Bu durum, mahalle statüsüne düşürülen belde belediyeleri için daha iyi hizmet olabileceği gibi, kıyıda köşede

unutulan bir mahalle durumuna düşmeleri de olanak dâhilindedir. Bu durum alansal büyüklüğün yanı sıra, coğrafi mekânın gelişmişliğiyle de yakından ilgilidir. Örneğin, kıyı uzunluğu 1000 km'yi aşan Muğla ilinin, sahip olduğu yüksek ve engebeli topografik durum ve bu yöredeki yerleşme birimlerinin dağınıklığı gibi unsurlar düşünüldüğünde tüm belediye hizmetlerinin tek elden ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin oldukça güç olacağı rahatlıkla öngörülmektedir.

Nüfusları 2000'in altına düşen ve belediye teşkilatı kaldırılan yerleşim birimlerinin, bazı olumsuz gelişmelere maruz kalabilecekleri bir diğer önemli durum ise, özellikle tarihi ve turistik yerleşim üniteleriyle ilgilidir. Mevcut yasal düzenlemeye göre örneğin Muğla ili, özellikle de bu ile bağlı kıyı yerleşim birimlerinde yer alan ve nüfusu 2000'in altına düştüğü için belediye teşkilatı kapatılan yerleşim birimlerinin iç bölgeler kadar yoğun olmasa da olumsuz etkileneceği açıkça görülmektedir. Türkiye'de kıyı turizminin en yoğun yaşandığı illerin başında gelen Muğla'nın, özellikle kıyı alanları yaz mevsimi boyunca yoğun kıyı turizmi aktivitelerine ev sahipliği yapmaktadır. Doğal güzelliklerinin yanı sıra birçok turizm aktivitelerinin (eğlence, kültür, dinlenme ve spor gibi) yaygın olduğu bu yörelerde, yerel yönetimler reformunun (nüfus kriterine göre) uygulanmaya başlamasıyla birlikte on (10) belde belediyesi kapanmaktadır. Bu beldeler; Bozüyük, Yeşilbağcılar, Bencik (*Yatağan*), Çamlıbel, Çayboyu (*Kavaklıdere*), Kafaca (*Merkez*), Turunç (*Marmaris*), Seki, Kadıköy (*Fethiye*) ve Bafa (*Milas*)'dır. 2.000 nüfus kriterinden dolayı belediye teşkilatları kapatılan bu yerleşim birimleri, yaz mevsiminde özellikle kıyı turizminin en gelişkin olduğu alanlar arasında yer almakta ve turizm mevsiminde bu yörelerde, nüfus rahatlıkla on (10) katına kadar artabilmektedir. Örneğin Bafa (Milas) beldesinin ADNKS-2010 verilerine göre nüfusu 1848 kişi olduğundan, belediye tüzel kişiliği kaldırılarak, Milas belediyesine bağlı bir mahalleye dönüştürülmektedir. Bu durumda, turizm sezonu boyunca, nüfusunun rahatlıkla 10 katını barındıran bu beldenin (yeni yönetmeliğe göre mahallenin), belediye hizmetlerinin, büyükşehir belediyesi ve Milas ilçe belediyesi tarafından "*adeta uzaktan kumanda edilmesi*" oldukça zor ve birçok aksaklıklara neden olacağı öngörülmektedir. Bir diğer ifadeyle alt yapı hizmetleri, temizlik, ulaşım-ulaştırma, yerinde denetim ve kontrol, planlama gibi belediye hizmetlerinin hızlı ve uygun biçimde sürdürülmesi konusunda, önemli aksaklıkların meydana geleceği düşünülmektedir. Bu tür örnekler çoğaltılarak verilebilir. Konunun daha iyi anlaşılması açısından Trabzon ilini ve bu ildeki büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluk alanıyla ilgili örneği de vermek yararlı olacaktır.

Doğu Karadeniz'in yüksek ve engebeli topografyasının kıyı kuşağında yer alan Trabzon kentinin, il idari alanı ise, yaklaşık 4.685 km² olup, 18 ilçe, 57 belde (*14 beldenin nüfusu 2000'in altında*) ve 528 köy yerleşim ünitesini kapsamaktadır. Özellikle kış mevsiminde, ağır hava koşulları ve doğal afet (yoğun sel baskınları, kar yağışları, sis, heyelan ve çığ gibi) risklerinin yüksek olduğu bu bölgede kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi ve bunların sevk ve idaresini zorlaştırmaktadır. 6360 sayılı yasanın uygulanmaya başlamasıyla birlikte il genelindeki tüm yerleşim birimlerinin ulaşım, alt yapı, imar, planlama, çevre düzenleme, temizlik ve diğer birçok sosyal ve kültürel hizmetin yürütülmesinde görev ve sorumlulukları Trabzon Büyükşehir Belediyesi devralacaktır. Bu sorumluluklar Trabzon büyükşehir belediyesi için oldukça önemli bir idari yapılanma olabileceği gibi, çeşitli krizlerin yönetilmesinde yetersiz kalma riskini ve dolayısıyla krizlerin daha da artmasına neden olabilir. Dolayısıyla tüm bu hizmetlerin büyükşehir belediyelerinin sorumluluğuna verilmesi, bu belediyelerin görev ve sorumluluğunu önemli ölçüde arttırdığı gibi, tam tersine yerinden yönetim ilkesinden de kısmen uzaklaşmaktadır. Oysa Trabzon ilinde, nüfusu 2.000'in altına düştüğü için belediye teşkilatı kaldırılan 14 beldenin, hem kendi sorumluluk alanı içindeki köylere, hem de yakın yörelerdeki diğer yerleşim birimlerine (kırsal mahallelerine), ihtiyaç duyulması halinde çeşitli hizmetler sunması, hem zamansal hem de alansal (uzaklık) bakımdan daha avantajlı olduğu görülmektedir. Bu durum, yerinde yönetim (yerindelik özerkliği) özerklik koşuluna da daha uygun olacağı, nüfusun kendini daha rahat ifade edebileceği bir yönetim anlayışı ve hizmetlerin yürütülmesi açısından önemlidir. Nitekim Sertesin'in (2011) de belirttiği gibi, tüm dünyada yaşanan değişim ile birlikte eskinin güçlü ulus devlet ve merkezi yönetim anlayışı yerini giderek yerelin ön plana çıktığı

bir yapıya bırakmaktadır. Dolayısıyla belde belediyelerinin kurulması veya lağvedilmesi kararı, merkezi otorite/yönetim tarafından dikte edilmesinden ziyade yerel nüfusun katılımıyla belirlenmesi daha demokratik ve yerinde bir karar olacaktır. Örneğin Avrupa’da yerel ve bölgesel otoriteler tarafından yapılan kamu yatırımlarının %70- 80’i ve Avrupa düzeyindeki kararların %60’tan fazlası, bölge- kent ve yerel birimlerle/belediyelerle doğrudan ilgilidir (Schuster ve Vallier, 2013). Dolayısıyla belediyelerin kuruluşunda ve idare sisteminde halkın katılımı ve karar sahibi olması son derece önemlidir. Çünkü günümüzde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, hem kaliteli hizmet sunumunun sağlanması, hem de ekonomik gelişmenin vazgeçilmez unsurlarından biri olarak görülmektedir.

Nüfusu 2000’den az olduğu gerekçesiyle kapatılan belediye örgütlü köy yerleşim birimlerinin (beldelerin) gelişmesi için, beldelerin lokasyonları önem kazanmaktadır. Bu tür beldeler için Akdeniz ve Ege bölgelerinin kıyı kuşağı boyunca yer alan birçok *belediye örgütlü yerleşmeler* örnek verilebilir. Bu kıyı bölgelerindeki küçük yerleşim ünitelerinin, *Sit ve Situasyonları* gelişmeye uygun olduğundan (özellikle turizm ve ticari fonksiyonlara bağlı olarak gelişim gösterdiklerinden), hızla nüfuslanarak kasaba, hatta kent özellikli yerleşim ünitelerine dönüşebilmektedirler. Fakat iç bölgelerde ise belediye örgütlü yerleşmelerin “*sit*” özellikleri bakımından belirli bir doğal ortam zenginliğine bağlı olarak kurulmuş olsalar bile herhangi bir ekonomik faaliyete bağlı olarak etkin bir gelişme gösteremedikleri için belediye örgütlü yerleşim birimleri için gerekli olan 2.000 nüfus eşiği kriterini sağlayamamışlardır.

Bütün bu tartışmalara bağlı olarak, 6360 sayılı büyükşehir belediyeleri yasasının uygulamaya geçmesiyle birlikte nüfusu 2.000’in altına düşen yerleşim birimlerindeki belediye teşkilatlarının kaldırılmasının idari coğrafya açısından hem olumlu hem de olumsuz bazı sonuçlar doğuracağı öngörülmektedir. Bu tür olumsuzlukların en az düzeye indirilmesi ve daha kapsamlı bir yasal düzenlemenin inşa edilebilmesi için belediye teşkilatları kapatılan köy yerleşim birimleriyle ilgili şu öneriler verilebilir:

❖ Nüfusu 2.000’in altına düştüğü için kapatılan belde belediyeleri, yerel halkın hem zamansal ve alansal, hem de sosyal ve ekonomik yapılanmada kendi öz kararından ziyade büyükşehir belediyesinin uygun göreceği ve uygulayacağı kararlar doğrultusunda bazı eylemlerin gerçekleşeceği anlamına gelmektedir. Bu durumda da yerel halkın karar almada söz sahibi olmama gibi çeşitli olumsuzlukların doğması kaçınılmaz olacaktır.

❖ Nüfusu 2.000’in altına düştüğü için kapatılan belde belediyeleri; genellikle siyasi parti ve politik uygulamalarının “*duygusal yaklaşımlarıyla*” üretilen yerel yönetimler oldukları bir gerçektir. Hizmet ve üretim fonksiyonlarına sahip olmayan bu belde teşkilatlarının, topluma hizmet eden değil tam tersine yük oldukları gerekçesiyle kapatılmaları da olağan bir yaklaşımdır. Fakat bu kapatılma gerekçesinin yalnızca nüfus kriteri üzerinden değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım değildir. Bu koşula ek olarak, üretim, sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi ve gelişim trendinin belirlenmesinin yanı sıra yörenin diğer tarihi ve coğrafi özelliklerinin göz önünde bulundurulması, yerel nüfusun sürece katılımı ve bu tür idari yapılanmalar için çeşitli panel ve bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır.

❖ Yeni düzenlemeye göre, büyükşehir belediyeleri sınırları içinde kalan köylerin ve nüfusu 2000’in altına düştüğü için belediye teşkilatı kaldırılan yerleşim birimlerinin mahalleye dönüştürülmesi, köy tüzel kişiliğinin sosyoekonomik ve kültürel yapısına olumsuz yansımaları olacaktır. Örneğin köy idare heyeti, sosyal dayanışma, ortak tarım araçları almak (Tunçdilek, 1984), köy yaşamının sosyokültürel ve ortak yaşam geleneklerinin kaybolması gibi. Bu tür olumsuzlukları önlemek için, alternatif sosyokültürel ve ekonomik planlamalar geliştirilmelidir.

❖ Nüfusu 2000’in altına düşen belde belediyelerinin kapatılarak, mahalle veya köy statüsüne dönüştürülmeleri, bu beldelere sunulacak çeşitli sosyoekonomik yardımlar için olumlu görünse bile özellikle acil eylem gibi hizmetlerde, alansal olarak daha uzak olduğundan, çeşitli krizler doğabilir. Dolayısıyla, merkezi alanlardan sevk ve idare edilen yeni mahalleler hem pozitif (iktisadi olarak daha güçlü hizmetler olabilir) hem de negatif (gerekli durumlarda, kısa sürecek müdahalelerin yapılamaması) etkilere maruz kalabilirler. Tüm bu bileşenler birlikte düşünüldüğünde, bu tür idari

yapılanmalarda, politikacıardan ziyade, bu yörelerde ikamet eden nüfusun ve uzman kişilerin görüşlerine başvurulmalıdır.

❖ Nüfusu 2.000'in altına düştüğü için kapatılan belde belediyelerinin köy veya mahalle statüsüne dönüştürülmesi, bu yerleşim birimleri için aynı zamanda önemli ekonomik kayıplar anlamına gelmektedir. Buna karşın, nüfusu 2.000'in altında olan birçok ilçe belediyesinin (59), çeşitli ödenek ve maddi kaynaklardan yararlanması, mekânsal yönetim ve idari yapılanma açısından adaletsiz bir politik yapılanmayı yansıtmaktadır. Bu tür adaletsizliklerin giderilmesi yönünde uygun yasal düzenlemeler yapılmalı ve bu tür yapılanmalar, özellikle duygusal-politik zeminden uzak tutulmalıdır.

❖ Büyük şehir belediyesinin bulunduğu illerde yer alan ve nüfusları 2.000'in altına düştüğü için kapatılan belde belediyelerine, mahalle statüsünün verilmesi, mecliste hararetli tartışmalara neden olmuş ve muhalefet partileri tarafından eleştirilmiştir. Muhalefet partilerine göre hükümet, bu yasal düzenlemeyle Türkiye'yi eyalet sistemine taşımakta ve söz konusu bu yasal düzenlemeyle ülkenin geleceği tehdit altına girmekte ve büyükşehir belediyesi yasasının uygulanması durumunda ulus devlet yapısının, başka bir ifadeyle devletin üniter yapısının bozulacağı dillendirilmiştir. Oysa dünyanın gelişmiş birçok ülkesinde, yerel yönetimler reformunun, Türkiye'den çok daha önce uygulanmaya başladığını ve bu tür düzenlemelerin herhangi bir olumsuzluğa neden olmadıkları, tam aksine yerinden yönetim politikalarıyla ülkenin daha çok geliştiği, batı ülkelerindeki uygulamalardan rahatlıkla görülebilmektedir. Ayrıca Türkiye'nin 1988 yılında imzaladığı Avrupa yerel yönetimler ve özerklik şartı antlaşmasının, imzalanan uluslar arası bir sözleşme olarak bağlayıcı bir karar olduğunu da belirtmek gerekir.

❖ Tüm bu beklenti ve çekinceler bir arada düşünüldüğünde, nüfusları 2.000'den az olan belde belediyelerinin, mahalle veya köy statüsüne dönüştürülmesiyle ilgili çeşitli yönetsel ve sosyoekonomik sorunların ortaya çıkacağı ve kapatılan bu belde belediyelerindeki nüfusun hem sosyokültürel hem de ekonomik açıdan mağdur olacağı öngörülmektedir. Bu tür mağduriyetlerin önlenmesi veya asgari düzeye çekilmesi için, belediye teşkilatının kuruluş kriterlerinin yeniden düzenlenmesi (yörenin nüfus özellikleri, sit ve situasyon durumuna göre) gerekmektedir. Aksi durumda, bu yerleşim birimlerinde yaşanacak yoğun göçlerle boşalması ve nüfusun alansal dağılımı önemli ölçüde bozulacaktır. Bu durumun doğuracağı yeni sorunlar da düşünüldüğünde, nüfusun yerinde yönetilmesi ve bu tür yerleşim birimleri için pozitif ekonomik ayrımcılıkların sunulmasıyla nüfusun yerinde ikamet etmesi -kısmen de olsa- sağlanabilir.

❖ Nüfusu 2000'in altında olduğu için belediye teşkilatları kapatılan köy yerleşim birimlerinde, nüfus kriterinden dolayı çeşitli mağduriyetlerin gerçekleşmemesi için gerekli yasalar kısmen de olsa mevcuttur. Örneğin, anayasanın 63. maddesine (T. C. Anayasası, 1982) göre; *"devlet; tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır"* hükmünde belirtildiği gibi kamu yararına olacak şekilde, yerel yönetimlerin sahip oldukları mevcut potansiyellerin belirlenmesi hususunda gerekli katkıların sağlanması, korunması ve merkezin denetim formasyonunu güçlendirecek bir yapılanmanın hayata geçirilmesiyle, hem ülke topraklarından azami derecede yarar sağlanması, hem de yerel unsurların korunması ve yerinden yönetimlerin işlerlik kazanması bakımından olumlu neticeler sağlanacaktır.

Notlar

1. Batman'a iki kilometre uzaklıktaki Balpınar Beldesi'nde, Belediye Başkanı dışında personel bulunmuyor. Belediye Başkanı, yeni belediye olmaları nedeniyle büyük sıkıntı içinde bulunduğunu ve iller Bankası'ndan gelen paranın yetersizliği nedeniyle personel alamadığını söyledi. Kiraladığı bir kahvehaneyi belediye binasına dönüştürdüğünü anlatan başkan, "Eleman alamadığım için zimmet defterini kendim götürüp getiriyorum. Şu anda belediyenin şoförü, odacısı, kâtabi ve başkanıyım. Özellikle teçhizat konusunda sıkıntı çekiyorum. Acilen bir traktör almam gerekiyor. TÜPRAŞ'tan çöp bidonu olarak kullanmak için 50 adet varil istedim. Gereken tüm hizmeti vereceğime inanıyorum" dedi (Hürriyet Gazetesi, 11. 07. 1999).

2 Beldelerin kurulmasında nüfus kriterinin genellikle duygusal ve politik nedenlerle şişirildiği, ancak görmezden gelindiği bilinen bir gerçektir. Bu durumu araştırmak üzere, nüfusu 2.000'in altına düşen iki belediyenin (Ulupınar ve Koçubaba) belde sakinleriyle görüşülmüştür. Görüşmeler, 24 ve 25 Eylül 2013 tarihlerinde telefonla gerçekleştirilmiştir. İlk görüşme, Kırşehir merkez ilçeye bağlı Ulupınar beldesinde ikamet eden O.K. (E. 42) ve Ö.P. (K. 35) ile yapılmıştır. Görüşmede; yasal değişiklikle beldenin tüzel kişiliği düşürülerek köye dönüştürüldü. Beldenin nüfusu neden azaldı? sorusuna her iki

katılımcının verdiği cevap şöyle: Belediyemiz, 1989 yılında kuruldu ve beldemizin 1990 ve 2000 yılı nüfusları sırasıyla 2.269 ve 2.316 olarak belirlenmiştir. 2010 ve 2012 yılına ait ADNKS (Adrese dayalı nüfus kayıt Sistemi) nüfusu ise, yine sırasıyla 708 ve 665 kişi olarak tespit edildi. Eskiden nüfus sayımları yapıldığında, belde nüfusu daha fazla gösterilir, hayali isimler yazdırılırdı. İller bankasından alınan gelir/destek, nüfusla doğru orantılı olduğu için tüm belediyeler kendi beldelerinin nüfusunu daha fazla göstermeye çaba gösteriyorlardı. Ama ADNKS'nin devreye girmesiyle bu durum değişti ve gerçek nüfus ortaya çıkmış oldu.

Benzer durum Koçubaba belediyesinde ikamet eden T.T (E. 27) ile yapılan görüşmede de tespit edilmiştir. Kırıkkale ili, Balışeyh ilçesine bağlı Koçubaba belediyesi 1987 yılında kurulmuş ve nüfus kayıtlarına göre, 1990 yılı nüfusu 1.356 olan beldenin 2000 yılındaki nüfusu ise 1450, 2010 yılı nüfusu 367 ve 2012 yılına ait nüfusu ise 315 olarak tespit edilmiştir. Koçubaba beldesinin hızla düşen nüfusu hakkında görüşlerine başvurduğumuz T.T'nin ifade ettikleri oldukça dikkat çekiciydi. TT'ye göre, belediye seçimleri öncesinde, nüfus kütüklerini Koçubaba beldesine taşıyanlar olduğu gibi, belde nüfusunun daha yüksek olması için hayali kayıtlar yapıldığı gibi, belediye seçimlerinde, seçimi kaybeden başkan adayı ve onu destekleyen seçmenler kütüklerini beldeden alıp (seçimi kaybeden taraf, belediyenin kapanmasını istediklerinden) yöre dışına özellikle Ankara ve İstanbul'a taşıyanlar da vardır. ADNKS'ye geçildikten sonra bu tür işlemler kısmen azalsa da seçmenlerin Koçubaba'da evleri olduğundan, bu tür taşıma nüfus ve işlemleri her seçim arefesinde tekrarlanmaktadır. Koçubaba belediyesinin kapanması kesinleşince aynı durum, bu kez muhtarlık seçimleri için yapılmaktadır.

Teşekkür: Bu araştırmanın yürütülmesinde katkı, görüş ve önerilerini esirgemeyen Prof. Dr. Ali Özçağlar'a ve çalışmadaki haritaların oluşturulmasında destek sunan Yrd. Doç. Dr. Erkan Yılmaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

Referanslar

- Akıllı, H. (2012). Türkiye'de belediye nüfusları. <http://www.yayed.org/id62-incelemeler/turkiyede-belediye-nufuslari-husniye-akilli.php> adresinden 18. Kasım 2012 tarihinde indirildi
- Alada, A. (2010). İdari sınırların planlama politikalarına etkileri ve İstanbul metropoliten alanında değişen ilçe sınırları. www.spoist.org/dokuman/kitaplar/ilce_sinirlari_etkinligi.pdf adresinden 20. Kasım 2012 tarihinde indirildi.
- Atalay, İ. (2005). Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (4. Basım). İzmir, META Basım ve Matbaacılık
- Belediye Kanunu, (2005). 5393 Sayılı Kanun ve 03.07.2005 tarihli kanun. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm> adresinden 12. 02. 2013 tarihinde indirildi.
- Brakman, S., Garretsen, H., Schramm, M. (2006). "Putting New Economic Geography to the Test: Free-ness of Trade and Agglomeration in the EU Regions", Regional Science and Urban economics, http://www.oenbat.de/img/ws_09_brakmann_garretsen_schramm_tcm14-42783.pdf. adresinden 12.03.2013 tarihinde indirildi.
- CLAIR, (2013). Japan Local Government Centre, The Challenges Facing Local Government. http://www.jlgc.org.uk/en/pdfs/CHAPTER_3.pdf adresinden 13. 09. 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Çetinkaya, Ö., (2004). Türkiye'deki Belediyelerin Nüfus Büyüklüğüne Harcama ve Gelir Yapılarının İncelenmesi ve Bu Yapının Etkin Kaynak Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 59 (4), 55- 87
- Darkot, B., Tuncel, M., (1988). Ege Bölgesi Coğrafyası (2. Baskı). İstanbul Üniverisetsi Yayınları No:2365, Coğrafya Enstitüsü Yayınları no: 99, İstanbul
- Davey, K., (2011). Local Government in Critical Times: Policies for Crisis, Recovery and a Sustainable Future. Council of Europe Texts. http://www.ccre.org/docs/Local_Government_in_critical_times.EN.pdf adresinden 20.11.2013 tarihinde indirildi
- Eurostat, (2012). European Commission. About Eurostat. [Online]: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/about_eurostat/introduction adresinden 20.11.2012 tarihinde indirildi.
- Geray, C. (2002). "Belediyeleşme Süreci ve Türkiye," *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri* (Ankara: TODAİE), Sayfa: 253-280
- Gürbüz, O. (1998). Van Gölü çevresinde kır yerleşmeleri. *Coğrafya Dergisi* (1), 93- 136.
- Güler, B. A. (1992). "Belediyeleşme Süreci Hakkında," *Amme İdaresi Dergisi* 25 (3), 71-92.
- Haschke, D., (2013). Local Government Administration in Germany. <http://www.iuscomp.org/gla/literature/localgov.htm#ToC5> adresinden 29.09. 2013 tarihinde indirildi.

- Hürriyet Gazetesi (11.07.1999). Personelsiz Belediye. <http://arsiv.zaman.com.tr/1999/07/11/guncel/26.html> adresinden 18. 09. 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Kaya, E. (2008). Belediye Yönetiminde Yeni Düzenlemeler. Yerel Siyaset. Aylık Bilimsel Siyasal Dergi (Mart 2008). <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=938> adresinden 12 Şubat 2013 tarihinde indirildi.
- Kalkınma Ajansları, (2013). Kalkınma Ajansı Nedir? http://www.fka.org.tr/ContentDownload/sss_genel.pdf adresinden 01. 02. 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Özçağlar, A. (1997). *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar- Şehirler)*. Ankara Ekol Yayınevi.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye'de mülki idare bölümlerinin idari coğrafya Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2005,3 (1), 1-25
- Özden, K., Zorlu, M. (2010). Yerel Yönetimlerde Açılım: 1580 Sayılı Belediye Kanunu İle 5393 Sayılı Belediye Kanunu Arasındaki Farklar. *Yerel Siyaset Dergisi*. 37 (39- 46).
- Rehber Ansiklopedisi. (2013), Belediye. <http://rehber.ihya.org/yenirehber/belediye.html> adresinden 12. 02 2013 tarihinde indirildi
- Resmi Gazete, (2004). 5216 Sayılı Kanun. 10.07.2004 tarih ve 25531 sayılı resmi Gazete. *Büyükşehir Belediyesi Kanunu*. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm> 18 Eylül 2013 tarihinde indirildi.
- Resmi Gazete (2005). 5393 Sayılı Belediye Kanunu. 03.07.2005 tarih ve 25874 Sayılı Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm/20050713.htm> &main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm adresinden 21 Aralık 2012 tarihinde indirildi.
- Resmi Gazete (2008). Anayasa mahkemesi kararı. Esas Sayısı: 2008/34, 31.10.2008 tarih ve 27076 Sayılı Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/12/20081206-13.htm> adresinden 21 Aralık 2012 tarihinde indirildi.
- Resmi Gazete (2012). On üç ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi altı ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelelerde değişiklik yapılmasına dair kanun. 6360 Sayılı Kanun, 12.11.2012 tarih ve 28489 sayılı resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.pdf> adresinden 14.12.2012 tarihinde indirildi.
- Sertesene, S., (2011). Yerel yönetim reformu kapsamında yerel yönetimlerin idari özerkliği nasıl tartışılmalı? Türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı. <http://www.tepav.org.tr/tr/yayin/s/459> adresinden 12 Aralık 2012 tarihinde indirildi.
- Schuster, W., Vallier, F., (2013). Local and regional government in Europe Structures and competences. http://www.ccre.org/docs/Local_and_Regional_Government_in_Europe.EN.pdf adresinden 29. 09 2013 tarihinde indirildi.
- T. C. Anayasası. (1982). Madde 63. XI. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması. <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> adresinden 26. 09. 2013 tarihinde indirildi.
- Tunçdilek, N., (1988). *Dünya Nüfus Dinamiği. İstanbul Üniversitesi Yayınları No:3501, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 8*
- Tunçdilek, N., (1986). Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi. İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3367. İstanbul
- Tunçdilek, N., (1985). Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı. İstanbul üniversitesi ve Deniz Bilimleri Enstitüsü Yayınları No:3, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3279
- Tunçdilek, N., (1984). *Türkiye köylerinin yapısal özelliklerine toplu bir bakış. Bülten, İstanbul Üniversitesi Deniz bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü. 1 (1), 23-40*
- TÜİK, (2010/2012). Şehir, belde ve köy nüfusları (ADNKS). <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> adresinden 13.02.2012 tarihinde indirildi.
- Tümertekin, E. (1994). *Ekonomik Coğrafya. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 2926*
- Tümertekin, T., Özgüç, N., (1998). *Beşeri Coğrafya. İnsan- Kültür- Mekân. Çantay kşitabevi. İstanbul*
- Ünüsün, T. (1996). *Avrupa'da Yerel Yönetimler*. Mahalli idareler Genel Müdürlüğü Yayını, No: 9, Ankara YAYED, Büyükşehir kanunu ne getirmektedir? <http://www.yayed.org/id287-incelemeler/buyuksehir-kanunu-ne-getirmektedir.php> adresinden 12 Aralık 2012 tarihinde indirildi.
- UNCDF, (2013). Local governments and service delivery. http://uncdf.org/gfld/docs/session_2.pdf adresinden 12. 09. 2013 tarihinde indirilmiştir.

